

SZAKDOLGOZAT

Lajos Luca

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

szakot gesztoráló intézet neve

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

A Kossuth Lajos tér szigetszerű berendezkedésének vizsgálata

Belső konzulens: Polyák Beáta
mesteroktató

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Településépítészeti és
Zöldinfrastruktúra Tanszék, Tájépítészeti,
Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Készítette: Lajos Luca

Budapest

2024

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
A Kossuth Lajos tér elhelyezkedése	6
A Kossuth Lajos tér épületei	7
Történeti áttekintés.....	9
Lipótváros alakulása	9
Az Országház építése	12
Steindl Imre pályaműve, a pályázati bizottság elbírálása és a koncepcióterv tárgyalásai	13
Az Országház köré épült Kossuth tér kialakulása	14
A tér jelenlegi állapotának bemutatása.....	16
A zöldfelületek és a közterületi elemek alakulása a téren	18
Zöldfelületek napjainkban a Kossuth tér környezetében	20
Közlekedés	23
A közlekedés története a téren	23
A közlekedési rend napjainkban	24
Tömegközlekedés	24
.....	26
Autós közlekedés.....	28
Gyalogos közlekedés a téren	29
Kiemelt Nemzeti Emlékhely	31
Kiemelt Nemzeti Emlékhely településkép-védelmi környezete	31
A Kiemelt Nemzeti Emlékhely Település Arculati könyvének tartalma és szabályozása a területre	34
Előzmények- védelmi területek.....	34
A Település Arculati Kézikönyv jellemzői és a településrész karaktere.....	34
Ajánlások és előírások a Kiemelt Nemzeti Emlékhely és környezetének arculatára	36
.....	37
.....	37
Lipótváros Település Arculati Kézikönyvének összevetése a Kiemelt Nemzeti Emlékhely dokumentumával .	37
Steindl Imre Program	39
Steindl Imre Program Nonprofit Zrt.....	39
Befejezett projektek:	39
Folyamatban lévő projektek.....	40
A Kossuth Lajos tér szigetszerű jelenségének vizsgálata Budapesten	44
A tér funkciója, és a szabályozás hatásai az izolációra.....	44
Szigetszerű elhelyezkedés vizsgálata a közlekedés oldaláról	45
Védelmi intézkedések tájépítészeti megoldásai	46
Turizmus	47
A Kossuth Lajos tér láthatósága a túlpartról (Budáról).....	47

Nemzetközi kitekintés	48
Platz der Republik Berlin	48
Berlini közlekedés a Reichstag körül	49
Az Osztrák Parlament és a Volksgarten	50
A Szigetszerűség vizsgálata az Osztrák Országház környezetében	51
Hipotézisem alátámasztása	52
Összegzés	53
Irodalomjegyzék	55
Mellékletek	57
Képjegyzék	61
Ábrajegyzék	62
NYILATKOZAT	63
NYILATKOZAT	65

Bevezetés

Magyarország legismertebb, és egyik legjelentősebb tere a főváros szívében található Kossuth Lajos tér, mely a köztudatban a „Nemzet Főtere” néven is vált ismertté. A terület rendkívül gazdag történelmi múlttal rendelkezik. A folyamatban, és a víziókban szereplő beruházások is meghatározóak a tér életében. A történeleme mellett tájépítészeti és várostervezési szempontból is fontos megvizsgálni a teret. Az Országház tervezése, és megépülése óta számos neves építész és tájépítész tervezett az ország háza köré zöldfelületet, a teljesség igénye nélkül meg kell említeni Steindl Imre, Ráde Károly és Rerrich Béla elismert tervezőket, akik letették kézjegyüket a téren. A tér mivel, szakmai és történeti szempontból jelentős hely, a turisták körében is igen kedvelt és látogatott desztináció. Évente több ezer külföldi és belföldi turista látogatja a Kossuth Lajos teret.

Több évtizedes méltatlan térhasználat után az állami jelképnek számító Országház és környezetének 2014. évi rendbetételét követően ismét visszanyerte a terület a méltóságát és vállhatott a Nemzet főterévé

Dolgozatomban szeretnék kitérni az Országház építésének, helyszínének kiválasztására, a tér kialakulását és alakítását befolyásoló tényezőkre. A fentiek felül foglalkozni fogok a kialakult tér és a fővárosi rendszer napjainkban működő kapcsolatával.

A dolgozatomban legelején szeretném bemutatni a Kossuth Lajos tér és épületeinek rövid építéstörténetét, ennek részeként az Országház építésének nagyobb mérföldköveit, annak folyamatát. Ezen kívül ismertetem a tér és épületeinek jelenlegi állapotát. A nemrég elkészült, téren megvalósult beruházásokat bemutatom, és összehasonlítást végzek a felújítás előtti állapotokkal.

Napjainkban nem csak politikai okokból kap nagy fókusz a tér a médiában, hanem a folyamatban lévő felújítások és beruházások miatt is. Ezeket a munkálatokat a Steindl Imre Nonprofit Zrt. koordinálja.

A dolgozatomban vizsgált területet pontosan lehatároltam, az így kialakult fókuszterülethez nem csak a Kossuth Lajos tér tartozik, hanem a tér közvetlen környezete is, a teljesség igénye nélkül, például a Szabadság tér, a Vértanúk tere vagy az Alkotmány utca. Fontosnak tartottam a fókuszterületet kibővíteni, hogy szemléltetni tudjam a tér szigetszerű berendezkedését és a kerülettel való kapcsolatát. A dolgozatomban vizsgálat alá vont területre nem csak a fővárosi és kerületi szabályozások, de a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság (továbbiakban KNEB) által megfogalmazott településképi- és egyéb szabályok is vonatkoznak, ezért fontosnak tartom ezen speciális előírások, és az azokat meghatározó szempontok vizsgálatát is.

Ezek felül a tervezett fejlesztéseket is ismertetem. A Kossuth téren megvalósult, vagy éppen most zajló beruházásokat bemutatom, melyhez kapcsolódóan természetesen kitérek a Steindl Imre Program és a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt működésére, funkciójára is.

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság feladata, hogy öröködjön a kiemelt nemzeti emlékhelyek és azok környezete történelmi és műemléki megjelenésének, egységes arculatának megőrzése felett (Országgyűlés, dátum nélk.) (Országgyűlés, dátum nélk.).. A Kiemelt Nemzeti Emlékhely dokumentumaiban foglalt szempontok adják meg az alapját a vizsgálataimnak.

Nem utolsó sorban a tér tájépítészeti vizsgálata is prioritást képez a dolgozatomban. A terület zöldfelületei sokat változtak az évtizedek során, fontosnak tartom ennek vizsgálatát is beleépíteni a dolgozatba.

A zöldterületeken kívül a különböző utcabútorok, berendezések, és azok funkciói is belekerülnek a vizsgálatom fókuszába. Figyelembe kell venni ebben az esetben a speciális, fizikai védelmi szempontokat is, melyek egy részét tájépítészeti megoldásokkal kezelték.

Építészeti, tájépítészeti az Országház és a Kossuth Lajos tér nem csak itthon, de nemzetközileg is ismert helyszín. A magyarországi Országház világviszonylatban a harmadik legnagyobb a törvényhozásnak helyet adó épületek közül. A fentiek alapján nemzetközi összehasonlításra is figyelmet fordítok, így két európai nagyváros, Bécs és Berlin országházát, és az előtte lévő teret hasonlítom össze a hazai példával.

Megvizsgálom a Kossuth Lajos tér főbb funkcióit és berendezkedését. A feldolgozott források, az elemzett adatok, a különböző szabályozók megismerése során egyértelműen eltér és kitűnik a más fővárosok hasonló szituációban lévő terei közül. Ezért is érdekes a Kossuth Lajos tér, mint „sziget” vizsgálata a városban.

A Kossuth Lajos tér és Budapest viszonyát vizsgálva a Vatikán és Róma kapcsolata jut eszembe. Mindkét helyszín vonatkozásában egy, az azokat körülvevő város szerves részei, mégis különálló egységként is értelmezhetőek.

A Kossuth Lajos tér nem nevezhető egy átlagos városi köztérnek. Több szempontból is kiemelkedik a többi budapesti tér közül. Fizikailag, szabályozásaiban és működésében is egy szigetet képez a tér Lipótváros szívében. Ezt a felvetést több szempontból is megvizsgáltam.

Szakedolgozatom fő vezérvonala a vizsgálatok alapján megfigyelt szigetszerű berendezkedés bebizonyítása a téren. Ezt több szempontból is körbejárom, és ahol lehet konkrét példákkal szemléltetem a felvetésemet. Az elhatárolódás megjelenése számos kontextusban is megfigyelhető a területen, amiket az adott téma fejezeténél szemléltetek. Az alapvető információk bemutatása után mindenhol feltüntettem a szigetszerűség megjelenésének okait is.

Az izolációt, mint felvetést több szempontból körbejártam a Kossuth Lajos térrel kapcsolatban. A Kossuth Lajos tér a fővárosban belül szigetszerűen működik, mind funkcionálisan, mind tájépítészeti mind pedig a rá vonatkozó szabályok szempontjából. A hipotézisem alátámasztásához vizsgáltam a tér kialakulását, hatását Budapestre és a körülötte lévő területekre.

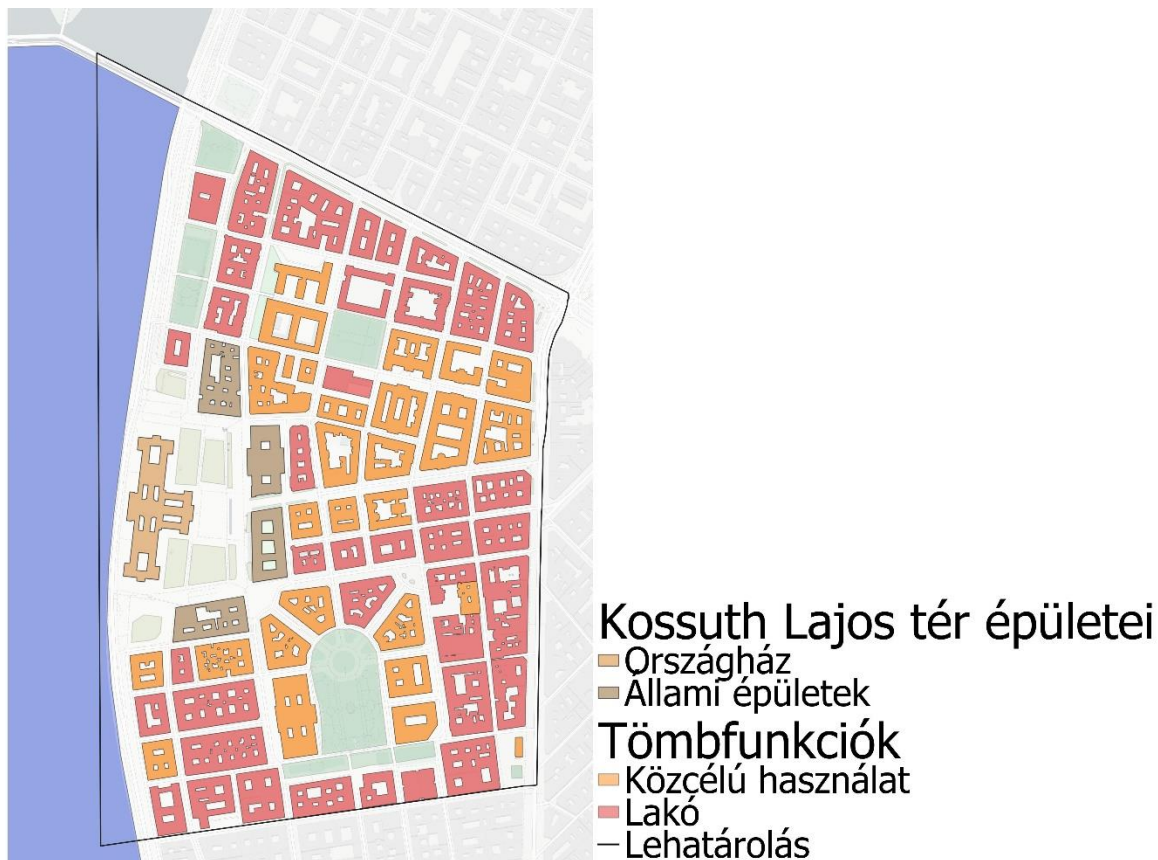
A Kossuth Lajos tér elhelyezkedése

A Kossuth Lajos tér Magyarország fővárosában, Budapesten helyezkedik el, a pesti oldalon, az V. kerületben, Lipótvárosban. Nyugatról az Id. Antall József rakpart, Keletről a Szalay utca az Igazságügyi Palota (Kossuth Lajos tér 12.), az Alkotmány utca, és az Agrárminisztérium (Kossuth Lajos tér 11.). Délről a Vértanúk tere és Kossuth Lajos tér 5-10 szám alatt található épülettömb és a Wellisch Palota (Kossuth Lajos tér 4.). Északról pedig a Széchenyi rakpart, a

Kossuth Lajos tér 18. a Balassi Bálint utca 1-5 szám alatt található épülettömb, a Falk Miksa utca és a Kossuth Lajos 13-17. szám alatt lévő irodaház,

Az alábbi térképen ismertetem a szakdolgozatomban vizsgált területet. Fontosnak tartottam megvizsgálni a tér közvetlen környezetét is, hogy szemléltetni tudjam a különbségeket a kerület többi részével szemben.

A Kossuth Lajos tér területe megközelítőleg 70.000 négyzetméter, aminek legnagyobb része (körülbelül 30 000 négyzetméter) gyalogos terület és körülbelül 200.000 ember befogadására képes (Szövényi, 2021)

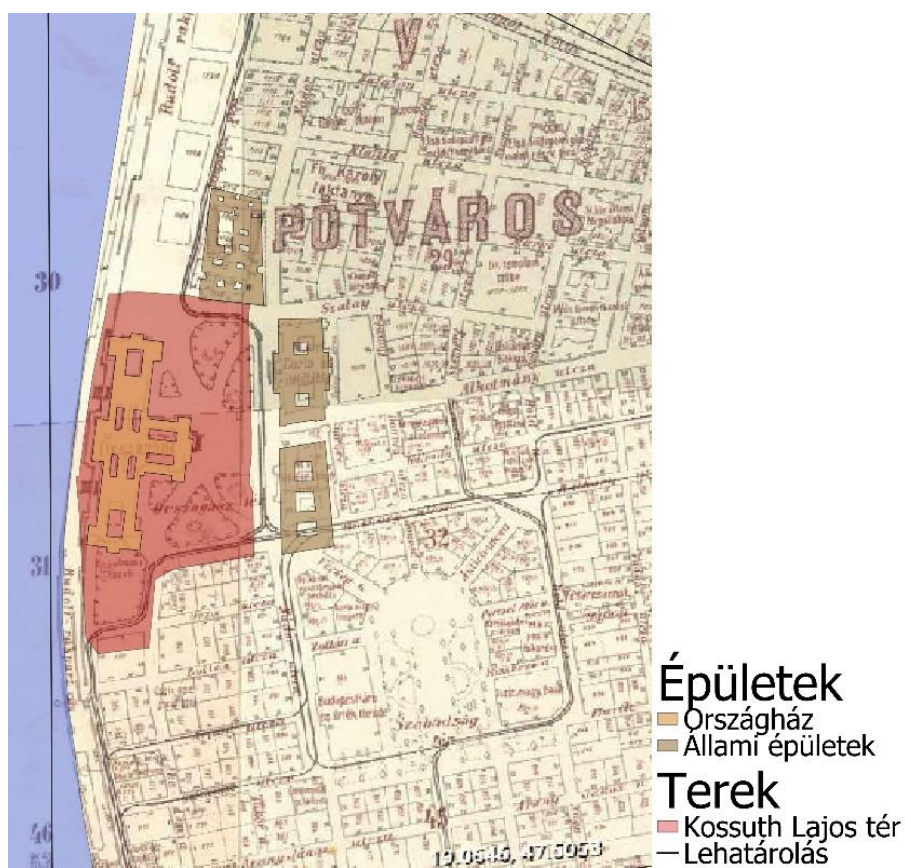

1. ÁBRA A FÓKUSZTERÜLET LEHATÁROLÁSA

A Kossuth Lajos tér épületei

A téren olyan építészeti vagy történelmileg neves épületek helyezkednek el, mint az Igazságügyi Palota, a Földművelésügyi Minisztérium, a Szabad György Irodaház, a Wellisch palota és az Országgház. Az Igazságügyi Palota és a Földművelésügyi Minisztérium, jelenleg felújítás alatt áll, a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt. lebonyolításában. Ezek alkotják a Kossuth Lajos tér térfalait, amik így közbezárják a területet, ezzel megteremtik a fizikai izolációt.

A következő ábra alapja egy 1908-as közigazgatási térkép, amin a mai állapotban lévő tér berendezéseit jelöltem. 1908-ban már állt az Országgház, az Igazságügyi Palota és az Agrárminisztérium is.

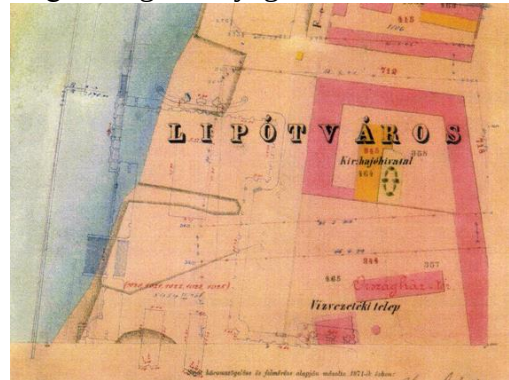
1

2. ÁBRA LEHATÁROLÁS ALAPTÉRKÉPEN

¹ Alaptérkép forrása: <https://maps.arcanum.com/hu/map/budapest-1908/?bbox=2114654.27408069%2C6020821.181933387%2C2129167.754826338%2C6026047.563742385&layers=99>

Történeti áttekintés

Az Országház építésére szánt helyszínnek az akkoriban Tömő térként ismert területet választották. Ez a kissé mocsaras talajjal rendelkező térség sokáig elhanyagolt volt. Az 1785-ös térképen a helyszín teljesen beépítetlen. Az 1800-as évek elején, a déli részeken rakodópiacot akartak működtetni, azonban az idő előrehaladtával egy szemétdomb alakult itt ki. Ezt követően elkezdtek a területet feltölteni, hogy beépítésre alkalmas legyen. Innen jött a Tömő tér elnevezés is. Pest város vízigényének teljesítése érdekében szivattyútelepet telepítettek a területre. 1785-ben Balla Antal által készült a területről egy térkép², ahol a Tömő tér még beépítetlen.

1. KÉP TÖMŐ TÉR

Feltételezések szerint az Országház azért a Tömő téren jelölték ki számára, mint végleges helyét, mivel gróf Andrássy Gyulának terveiben szerepelt ezen terület hasznosítása. Andrássy meghatározó szerepet játszott az előkészületekben és tagja volt az Országház építéséért felelős bizottságnak is. Fontos szempontként szerepelt – a leírások alapján -, hogy a törvénykezés épülete a Dunaparton helyezkedjen el.

Lipótváros alakulása

A terület kialakulásának története a középkorra nyúlik vissza, amikor még csak kisebb települések borították a pesti síkságot. A falusias környezet egészen a török hódításig állt fent, majd a megszállók elpusztították az itteni házakat. Buda visszafoglalása után a túlsó part is fejlődésnek indult. A gazdasági újításoknak köszönhetően a 18. századra Pest kezdte kinőni középkori városfalát. A terjeszkedés északi irányba tolódott. A mai Lipótváros déli részén is kezdett kialakulni a városi szerkezet. A terület 1790-től viseli a most is használt nevét II, Lipót király után.

Az 1805-ös Hild János által tervezett városrendezési tervben³ (Fabó-Nagy, 2023) kapta meg Lipótváros a ma is ismert hálós szerkezetét. Az egész terület egy felparcellázott elrendezést kapott, ahol magánépületek épülhettek. Egy 1786-tól épült és 1820-ban átadott városképileg és működésileg is jelentős épület jelent meg Lipótvárosban, egy katonai barakkpavilon, aminek Újépület lett a neve. Tőle északra fekvő területen található ma az Országház és a Kossuth Lajos tér környezete. Ez az épület a mai Szabadság tér helyén állt.

Az Újépület rendkívül meghatározó eleme lett a területnek. Nagysága miatt gátolta az északi városrész fejlődését ezért Lipótváros mai északi részén még a 19. század közepén is elszegényedett falusias környezet uralkodott.

A pesti árvíz idején (1838) Lipótváros déli része már teljesen beépített volt. Főleg földszintes vagy egyemeletes lakóházak jellemezték a területet. Ebben az időszakban már az Újépülettől

² Térkép forrása: <https://journal.uni-mate.hu/index.php/4D/article/view/6030/6088>

³ Hivatkozás: <https://www.ifk-egyesulet.hu/ebook/IFK-Budapest-varosrendezesi-szabalyzatai.pdf> 102. oldal

északra eső területen is megjelentek városias tömbök, viszont csak a Duna parton, és azok is puritánabb megjelenésű házak voltak. A Duna pusztítása után az újjá épülő Lipótvárosban már többszintes házak épültek és ezzel elindult a teljes városrész fejlődése. Azonban az Újépület által a fejlődésből és a városiasodásból kihagyott északi területek egészen a 19. század második feléig megőrizték az ipari környezet jelleget. Az itt felépült gyárak közül kettő volt jelentős, a Valero Selyemgyár és az Ullmann dohánygyár. Ezeken kívül itt működtek Magyarország első vasútvonalának (Pest-Vác) végállomásának épületei, amik a Nyugati pályaudvar elődjének feleltek meg. Az elhanyagolt északi terület a Margit híd átadása után (1873) tudott elkezdni fejlődni és befolyásoló területté válni Budapesten belül (KNE-TAK, 2022).

1873. november 17-én egyesült a három városrész Buda, Óbuda és Pest, így megalakult Budapest. A város az egyesítést követően gyors fejlődésnek indult, aminek részeként Lipótváros szerepe és jelentősége is megnőtt. Az említett városrész a pesti oldal központi részén helyezkedett el.

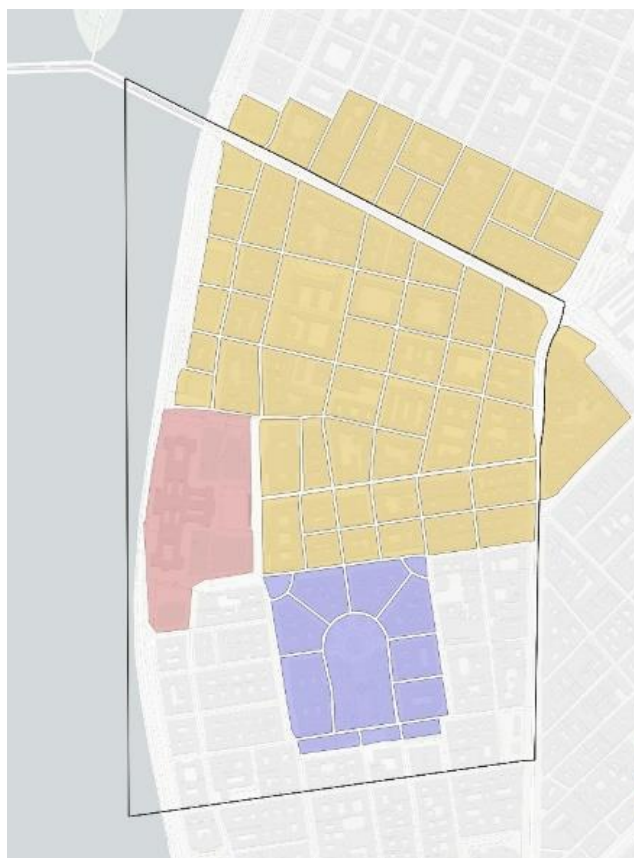
⁴A lenti, 1873-as térképről leolvasható, hogy az Újépület pontosan hol helyezkedett el és mely területek fejlődését akadályoztatta. A Kossuth Lajos tér, mivel Duna parton helyezkedett el, nem volt nagyon érintett a jelenségben, viszont az épülettől északra eső belső területek már annál inkább. Az általam készített térkép a területen megjelenő mai épületeket és közterületeket mutatja. Ezen is látszik, hogy az Újépület helyén ma a Szabadság tér áll és jól látható Lipótváros hálós szerkezete is

1873 Belváros
Falusias Környezet
Jövőbeni Kossuth Lajos tér
Újépület (gátoló tényező)
Átárolás

3. ÁBRA ÚJÉPÜLET

⁴ Alaptérkép forrása: Arcanum: [Budapest \(1873\) • Pest áttekintő szabályozási térképe](#)

2023 Belváros
■ Ujlipótváros/Lipótváros
■ Kossuth Lajos tér
■ Szabadság tér
— Lehatárolás

3. ÁBRA JELENLEGI HELYZET

5

2. KÉP VALERO SELYEMGYÁR EGYKORI ÉPÜLETE

Az Országház építése

Már a tizenharmadik század óta működött a rendiség hazánkban, azonban állandó helyszínt az országgyűlés csak a török uralom alatt kapott Pozsonyban, ami akkoriban a Magyar Királyság részét képezte. Az állandó Országház megvalósulásának gondolata legelőször 1830-as Országgyűlésen merült fel. József nádor Pollack Mihályt bízta meg a helyszín kiválasztásával, az épület, és a költségvetés megtervezésével. Ezt követően viszont, 1843-ban Pollack terveit az Országgyűlés elutasította a magas kiadásokra hivatkozva. (Sisa, 2021)

Az 1867-es kiegyezés után rendeződött az ország anyagi helyzete és ekkor tudtak erőforrást csoportosítani egy állandó Országház megtervezésére (Sisa, 2021) A kormány a parlament felé 1880. december 1-én terjesztette be a törvényjavaslatát (1880. évi LVIII. Törvénycikk) az Országház építésére. Létrehoztak egy országos bizottságot, ami “az állandó országház érdekében kiküldött országos bizottság” (Anka, 2024)⁶ nevet kapta, melynek az elnöke Tisza Kálmán miniszterelnök volt. (Sisa, 2021)

A bizottságnak mindenekelőtt a helyszínválasztásról kellett dönteni. A választás a Tömő térre esett. Mint az előzőekben említettem, és az ábrákon szemléltettem az Újépület által elhatárolt területen helyezkedett el a kiválasztott tér. Előnye volt, hogy nem volt beépítve, ezért elegendő

⁵ Kép forrása: <https://kepeslapmuzeum.hobbipark.hu/pest/az-egykori-valero-selyemgyar-epulete-pesten-es-morgolodas-a-hibas-lapok-miatt/>

⁶https://pestbuda.hu/cikk/20240314_tisza_kalman_140_evvel_ezelott_nyujtotta_be_az_allando_orszaghaz_e_piteserol_szolo_torvenytervezetet

helyet tudott adni egy monumentális épületnek. A tér lokációja is szerencsés volt, mivel az akkori Budapest két állandó hídja között helyezkedett el. (KNE-TAK, 2022)

Megvizsgálva az Országház építésének helyszínét, és a tervezett beruházás volumenét, itt is fellelhető a szigetszerűség jelenség. Az alig beépített, falusias környezetben egy ekkora beruházás megvalósítása kiemelkedő volt. Ebben a korban még a szigetszerű jelenség teljesen más kontextusban figyelhető meg. Az akkori képviselők többsége ellenezte, hogy az Országházat és felvonulási terét a város egy, akkoriban még külső, iparosított peremterületére építsék. Azonban ez a beruházás elősegítette a városrész fejlődését, és hamarosan a térrel együtt a körülötte lévő környezet is fejlődésnek indult. Összefoglalva, egy elmaradott, szegényes területen megkezdeni az Országház építését olyan volt, mintha egy szigetet kezdenénk építeni az óceán közepén.

A bizottság 1882-ben írta ki a pályázatot az Országház tervezésére. „A budapesti Tömő téren építendő állandó országház tervezési programja” nevű pályázatra több terv is érkezett. Ezek közül lényeges Ybl Miklós terve (1881), akit a bécsi képviselőház pályaterve inspirált, ami szintén az ő keze munkája volt 1865-ben. A másik munka, és talán a legfontosabb, Steindl Imre pályaterve volt (Sisa, 2021).

1881-ben vette kezdetét fő művének tervezése, az Országházé. Többszörös átírás után érte el az épület a véglegesnek szánt és megépítendő állapotát. A századfordulókör Steindl egészségügyi állapota romlott és 1902 augusztus 29-én hunyt el, így fő művének, az Országháznak a nyitó ülését és működésének kezdetét már nem élhette meg. (Sisa, 2021)

3. KÉP STEINDL IMRE

Steindl Imre pályaműve, a pályázati bizottság elbírálása és a koncepcióterv tárgyalásai

Az Országház építésének tervpályázatát az “állandó országház építése érdekében kiküldött országos bizottság” (továbbiakban országos bizottság) írta ki és bocsátotta a hírlapokba 1882. április 9-én. Egészen 1883. február 1-jéig lehetett pályaműveket küldeni, 1883. április 22-én döntöttek eredményről és kihirdették a díjazottokat. Összesen tizenkilenc pályamű érkezett, és ebből négy tervet választottak ki győztesnek. Habár több nyertes született a pályázaton, a

⁷ Kép forrása: <https://turul.info/napok/steindl>

végleges terv elkészítésére Steindl Imrét bízták meg, aki az ‘Alkotmány I.’ című művével érte el ezt a sikert. (Sisa, 2021)

⁸A bíráló bizottság ugyanakkor kisebb-nagyobb átírásokat várt el Steindl Imre munkájában, a végleges terv kialakítása során (Sisa, 2021), ezért a jelenleg is ismert, és megvalósult tervváltozat csak 1888 tavaszán látott napvilágot.

4. KÉP STEINDL IMRE ORSZÁGHÁZI LÁTVÉNYTERVE

Steindl Imre eredeti terve egy neogótikus épület volt, ami sokkal alacsonyabb és zömökebb kinézetű volt, mint a mai Országház. A stílus választása viszont szerencsés volt, mivel ez igencsak tetszett gróf Andrássy Gyulának. A miniszter részt vett ekkor az ország építészeti és városfejlesztési vitáiban és a bíráló országos bizottságban is aktív szerepet vállalt. Egy biztos támogató nem volt elég ahhoz, hogy változtatás nélkül elkészüljön a terv. A bíráló tagoknak fenntartásaik voltak az épület funkcionalitásában, ezért mikor Steindl Imre 1883. május 27-én megkapta az jogosultságot a terv elkészítésére, nem garantálták, hogy az változtatás nélkül fog megvalósulni (Sisa, 2021).

Az állandó Országház építési tervének jóváhagyásáról és építési végrehajtásáról szóló 1884. XIX. Törvénycikket 1884. május 22.-én szentesítette az uralkodó látható (Országgyűlés, 2024).

Az Országház köré épült Kossuth tér kialakulása

Az Országház közvetlen környezetében létrejött teret, az épülettel párhuzamosan kezdték el tervezni és megvalósítani. Közterületeket, állami, -és magántulajdonban lévő telkeket

⁸ Kép forrása:

https://pestbuda.hu/cikk/20240314_tisza_kalman_140_evvel_ezelott_nyujtotta_be_az_allando_orszag haz_e pi_teserol_szolo_torvenytervezetet

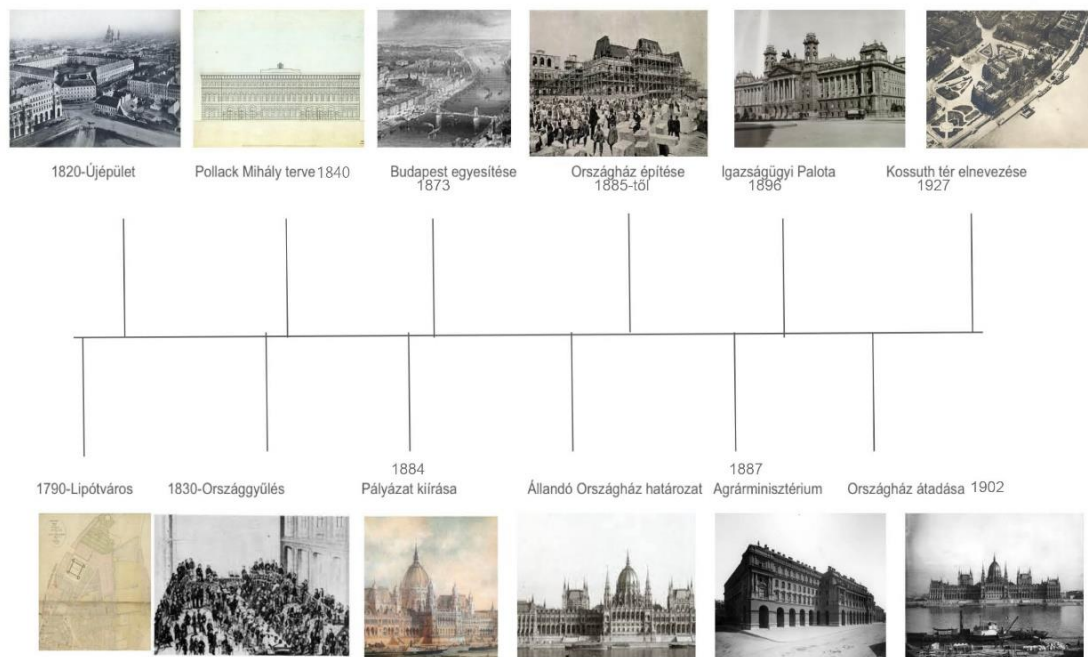
használtak fel a tér építésénél. 1896-ig a tér csak az Országház építés felvonulásának adott helyet, azonban a Millenniumi ünnepségek után megkezdődött a kertészeti berendezés és a tér további részeinek lekövezése. Az Országház építése idején az egykori Tömő teret átnevezték és Országház térré keresztelték át. A mai nevét 1927-ben kapta, mikor felavatták a Kossuth Lajos emlékművét a politikus 125. születésnapján (Wágner, 2022).

1885-ben nem csak az Országház építése indult el a területen. A mai Kossuth Lajos tér keleti oldalán elhelyezkedő egyik épületet ebben az évben kezdték el építeni, ez a Földművelés, -Ipar, - és Kereskedelemügyi Minisztérium volt, ami ma az Agrárminisztérium nevet viseli. Az épületet 1887-ben átadták, előbb, mint az Országházat. A későbbi években ez az épület lett az ország egyik legfontosabb pénzügyi központja. A további időszakban jó pár, mai napig történelmileg és közigazgatásilag is jelentős épület kapott itt helyett, de az egyik legfontosabb az 1896-ban átadott Igazságügyi palota volt, mely közvetlen szemben helyezkedik el az Országházzal (Wágner, 2021).

A Kossuth Lajos téren mind a három hatalmi ág jelen van. Az Országház által megjelenik a törvényhozás, az Igazságügyi Palota az igazságszolgáltatást, az Agrárminisztérium a végrehajtást képviseli. Ez a berendezkedés európai viszonylatban is egyedi. A hatalmi ágak egy helyen való megjelenése az ország államformájával, az alkotmányos monarchia működésével összhangban alakult ki. Ez azt jelentette, hogy az országban a király uralkodik, de nem kormányoz. Az akkori királyok székhelye Budán a várban, a kormány székhelye pedig Pesten az Országházban volt. Ez a fizikai berendezkedés is utalhatott a kettősségre és a kormány elszigetelődésére a királytól.

A szigetszerű berendezkedés már a fent részletezett elhelyezkedésben is megjelenik. Kutatásaim és vizsgálataim során megállapítottam, hogy a három hatalmi ág egy helyen való megjelenése is hozzájárul a szigetszerű berendezkedéshez.

Ezen az idővonalon szemléltettem Lipótváros fejlődésének jelentős eseményeit.

4. ÁBRA IDŐVONAL, LIPÓTVÁROS FEJLŐDÉSE

A tér jelenlegi állapotának bemutatása

A Kossuth Lajos téren a 2010-es évek elején nagy volumenű felújítási munkákat végeztek el. 2011-ben hozott határozatot az Országgyűlés a terület átalakításáról. Ezek a rekonstrukciós munkák, beruházások zajlanak még napjainkban is a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt. igazgatása alatt. Maga a tér átalakítása 2012. év és 2014. év között zajlott le. A tér új funkciókat kapott és további nagyobb beavatkozásokat valósítottak meg. Az autósforgalom jóformán teljes mértékben kiszorításra került a térről. Ez az intézkedés az autós közlekedés tekintetében hozta meg a szigetszerű kialakulást. A parkolást úgy oldották meg, hogy az Országház alatt egy háromszintes mélygarázst alakítottak ki, és a most átépítés alatt lévő épületek alá is hasonló kiszolgáló tereket építenek. A villamosvonal is áthelyezésre került, továbbá új borítást kapott az egész tér. Eltűnt az aszfaltborítás, és természetes kővel (gránit) fedték le a felvonulási területeket, ezzel a térnek ünnepélyes, és impozáns megjelenést biztosítottak. A közműhálózat átalakításának következtében letisztult képet kapott a tér, eltűntek a kábelek és a felesleges közműoszlopok. A térszint alatt, csatlakozva az Országházhoz, nyílt meg az új látogatóközpont, amely már évi több mint fél millió érdeklődőt fogad. Innen lehet az Országház épületébe is belépni turistaként. A felújítás előtt a felszínen lehetett a látogatókat beengedni, melyhez

kapcsolódó biztonsági átvizsgálás miatt a kialakult sorok volt, hogy fedetlen területen az esőben álltak (Országgyűlés, 2014).

2020. június 4-én volt a Trianoni Békeszerződés 100. évfordulója. A magyarság számára ez egy tragikus, szomorú, és mindezzel együtt meghatározó nap volt. A kerek évfordulóra a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt. egy új emlékművet tervezett a Kossuth Lajos térre, az Alkotmány utcai bejáratához. Ez a Nemzeti Összetartozás Emlékműve, amely tulajdonképpen egy 400 méter hosszú térszint alá leérő folyosó, aminek falaira az 1913-ban bejegyzett magyar települések nevei vannak bevésve. Egy másik elkészült projekt a Wellisch-ház rekonstrukciója volt. A teljes projekt célja az volt, hogy az épület új stílusa beleilleszkedjen a felújított Kossuth tér látképébe. Az épületet az eredeti állapotában állította vissza a SIP Zrt. a Bánáti Hartvig Építész Iroda tervei alapján. Az épületnek egyetlen kortárs eleme volt, ami pedig a főbejárat előtetője.

Nemrég elkészült felújítási projekt a Szabad György Irodaház rekonstrukciója is. Az épület az egykori MTESZ-székház helyén áll. A szocializmusban épült egykori épület teljes lebontásra került és a helyére épült irodaház historizáló stílust kapott. Ez azért volt különleges, mert egy 19. századi stílusú épületet építettek fel a semmiből a mellette lévő épületről inspirálódva. Így úgy tűnhet, mintha az épület a meglévő meghosszabbítása lenne. A közvélemény szerint a felújítás fogadtatása vegyes volt. A Magyar Narancs című folyóiratban megjelent a cikk (Simlói, 2016), miszerint történelemhamisítást követtek el ezzel a projekttel. Én ezt azzal tudnám megcáfolni, hogy egy ilyen reprezentatív téren, ahol a 19. század építészeti stílusa a jellemző, túlságosan kívülálló lenne, és harsány egy 20. századi szocialista épület. Természetesen a 20. század szocialista építészetének is megvan a saját értéke, azonban véleményem szerint esztétikailag és településképileg is jobban mutat egy stílusában egységet mutató tér. A stílushoz való ragaszkodás és az egységesítés csak még jobban elősegíti a szigetszerűséget. Így nem csak elméletben, de fizikailag, látványilag is észrevehető az elszigetelődés, a tér elhatárolódása, és ezzel együtt egy bizonyos szintű kiemelkedése. Budapest utcái és terei legtöbb esetben eklektikus stílust képviselnek, így az egységesség nem figyelhető meg. Ott van például a József Nádor tér, ahol a historizáló épületek mellett, megjelenik egy 20. századi markáns lakóház. Vagy a Duna korzó, ahol szinte ugyanez a helyzet. A régi épületek mellett ott van az Intercontinental vagy a Marriott Hotel, melyeknek épületei teljesen más stílust képviselnek, mint a többség (Steindl, 2024).

A zöldfelületek és a közterületi elemek alakulása a téren

A legelső említések a Kossuth Lajos tér kerttervezéséről az Országház elkészültének évében 1896-ban jelentek meg a Kert című folyóiratban (Csepely-Knorr, 2007). A Fővárosi Közmunkák Tanácsa elfogadta a térre vonatkozó terveket, viszont ragaszkodott ahhoz, hogy a Földművelésügyi Minisztérium és a Kúria előtt alacsony növekedésű fákat telepítsenek, „*hogy a monumentális épületek architektonikus hatását ne zavarják*”. (Csepely-Knorr, 2016). A következő időszakban Palóczai Antal foglalkozott a térrel, aki Gróf Andrássy Gyula lovasszobrára fókuszált és annak elhelyezésére. Az észak és déli tengely hangsúlyozását javasolta. Továbbá ő vetette fel azt, hogy az Országház előtti tér ne egy park legyen, hanem egy „*fórumszerű építészeti tér*” (Csepely-Knorr, Budapest közparképítészetének története a kiegyezéstől az első világháborúig, 2016). Ezek a motívumok még visszatérnek a tér tervezésének történetében. Ez egy nagyon fontos kijelentés volt Palóczaitól. Mivel ez az elgondolás megalapozta a szigetszerű berendezkedést, a tér jövőbeni funkcióit és a zöldfelületek elhelyezkedéseit. Ez eredményezhette azt, hogy a téren, akkor és most is a zöldfelületek nem egybefüggőek, és a területhez képest mennyiségük nem túl nagy, azonban díszítő jellegük jelentős.

1904-ben azonban újabb pályázatot írt ki a Mérnök- és Építész Egylet a Országház előtti tér tervezésére, ugyanis a Főváros ragaszkodott hozzá, hogy a téren el legyen helyezve Kossuth Lajos szobra. A pályázat nyertese Lechner Jenő lett, pályaműve a „Pietas” nevet viselte. A terv rendkívül hasonlít Palóczai tevéihez. A lényeg itt is a két szobor elhelyezése. Lechner a Kossuth szobrot a tér déli oldalára tervezte elhelyezni, míg a másik szobor Gróf Batthyány Lajosnak állított emléket, amelyet a Kúria tengelyébe tervezte. A két szobor nem szimmetrikusan helyezkedett el az Országházhoz képest, ezáltal is hangsúlyosabbá vált az észak-déli tengely.

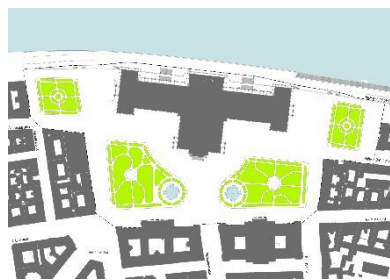
1926. egy igen fontos év volt a Kossuth Lajos tér tervezési életében. Újabb viták alakultak ki a Kossuth szobor elhelyezése körül. A Magyar Mérnök és Építész Egylet valamint a Magyar Képzőművészeti Tanács nyíltan kiállt a szobor az Országház tengelyében való elhelyezés ellen, szemben a Főváros Szoborelhelyezési Bizottsággal. A megoldást Lechner Jenő és Rerrich Béla terve hozta meg. Ez az új, áttörő terv Lechner 1904-ben elkészült terveinek továbbfejlesztett változata volt. Növényalkalmazást illetően a terven nagy területű gyepfelületek és pontosan megnyírt cserjesávok szerepeltek, és a Kossuth szobrot két fasor zárta közre. Itt, az északi tengelynél nincs a tér növény felülettel lezárva, azonban a déli tengelyen egy félköríves

beültetés fogja közre a teret. Mindazonáltal a Rerrich-Lechner féle terv teljes mértékben sosem valósult meg, azonban a mai napig érződik hatása a tér tervezésére, kialakulására.

A következő tervező, akinek szerepe volt a tér tervezésében az akkori Székesfővárosi kertészeti igazgató Råde Károly volt. Bár nem értett egyet Lechner és Rerrich terveivel Råde munkája csak egy kismértékben tért el elődjeitől. Terveiben a hangsúlyos észak-déli tengely továbbra is fennállt, továbbá a geometrikus formavilág is részben megmaradt. Råde annyi változást hozott, hogy nem korlátozta az autósforgalmat. Ez a változtatott terv legfőképp a tér egységes formavilágát módosította, az előzőkkel szemben. Råde tervei végül teljes mértékben megvalósultak, igaz több lépcsős folyamatban. A mai napig megtalálhatjuk terveinek hangsúlyos jegyeit a téren, például a meglévő díszítő parterek még mindig ugyanott helyezkednek el, ahova a tervező megálmodta.

1927-ben, mikor felavatták a Kossuth szobrot a Fővárosi Közmunkák tanácsa a tér nevét Kossuth Lajos térre változtatta egy határozatában. Miután elkészült Råde terve a tér alakulása inkább csak az emlékművek kialakítása körül szerveződött. Az 1934-ben felavatott Tisza István szobor a II. világháború után elbontásra került az Andrássy szoborral együtt. 1952-ben került a térre a mai napig is látható Kossuth Lajos emlékmű. A tértervezésben azonban 1927. óta nem történtek jelentős változások a 2012-es felújításig (Zsuppán, 2020).

Az alábbi képeken érzékelhető a fent írt változatok alakulása:

5. ÁBRA STEINDL IMRE TERVEI
(STEINDL IMRE PROGRAM NONPROFIT
ZRT., 2023)

6. ÁBRA RERRICH ÉS LECHNER TERVEI
(STEINDL IMRE PROGRAM
NONPROFIT ZRT., 2023)

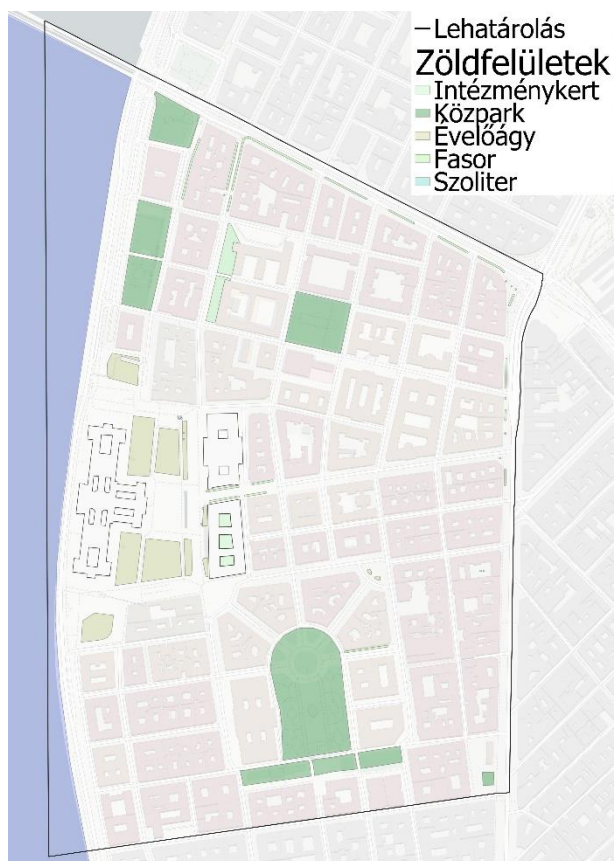
7. ÁBRA RÁDE KÁROLY TERVEI
(STEINDL IMRE PROGRAM NONPROFIT
ZRT., 2023)

Zöldfelületek napjainkban a Kossuth tér környezetében

A jelenlegi helyzetet az alábbi ábrán mutatom be, amelyen a belső Lipótváros zöldfelületeit prezentálom a Kossuth Lajos tér környezetében, ugyanazt a lehatárolást használva, mint dolgozatom elején. Két fő zöldterületi központja van a területnek:

- az Országház körülötti parterek és gyepfelületek és a Szabadság tér.
- továbbá jelentős az Olimpia Park, ami északi irányba helyezkedik el a Kossuth Lajos tértől.

A Honvédtér is gazdagítja a terület zöldfelületállományát, ami észak-keletre található a Kossuth Lajos tértől. További beépített zöldfelületet a Jászai Mari téren találhatunk. Fasorok és szoliter fák is jelen vannak még a területen. Az előbbi kiültetésekkel inkább a Szent István körút, és a Bajcsy-Zsilinszky út mentén találkozhatunk.

5. ÁBRA JELENTŐSEBB ZÖLDFELÜLETEK MEGJELENÉSE

Funkciójuk alapján található a vizsgált, lehatárolt területen rekreációra szolgáló zöldfelület és díszítő funkciót is ellátó. A Kossuth Lajos téren megjelenő zöld kazetták esztétikai funkcióval rendelkeznek, ezért is a gyepfelületeken tábla jelzi a látogatók számára, hogy a területre lépni tilos. A jövőben tervezett, egy esetleges felújítás során a Kossuth Lajos tér zöldfelületeinek funkciói alapjaikban nem változhatnak, ugyanis a tér alaphivatottságához továbbra is tartania kell magát minden tervezőnek, és döntéshozónak, tehát a reprezentációt, mint funkciót meg kell

tartani. Tekintettel arra is, hogy a területre vonatkozó Település Arculati Kézikönyv (továbbiakban TAK) kimondja, hogy az itt megtalálható zöldfelületek a historizáló épületek afféle kibővített részei. Tehát például a Kossuth Lajos téren nem lehet kialakítani futópályákat vagy kutyafuttatókat, mert a területnek nem ez a funkciója. Megengedett azonban a parterek átalakítása, viszont a kiültetett taxonok nem lehetnek tájidegenek, ezt is megszabja a TAK.

A zöldfelületek mindig fontos részét képezték a térnek, mivel nem csak esztétikai, de ökológiai, és most már klímavédelmi szerepük is van. A megfelelően kialakított zöldfelületek párologtatással, árnyékolással és fotoszintézissel javíthatják a városi klímátikai minőségét. A fák árnyékot biztosítanak és segítik a megfelelő levegőminőségvédelmi paramétereket javítani. Ezért tartom fontosnak, hogy a városban a lehető legtöbb köztéren legyenek épített zöldfelületek, és ez alól egy olyan reprezentatív helyszín, mint a Kossuth Lajos tér sem lehet kivétel. Figyelembe véve, hogy az itt megjelenő zöldfelületet a lakosság pihenés, vagy egyéb szabadidős tevékenység végzésére nem használhatja, ettől függetlenül a városklímátikai, és további ökológiai szerepét tökéletesen el tudja látni. Érdemes megemlíteni, hogy a jól megtervezett zöldterületeken megjelenő fajok jelenléte hozzájárul a város biodiverzitásának növeléséhez.

Mint fentebb említettem, a TAK előírja, hogy az itt telepített taxonok nem lehetnek földrajzilag idegenek, tehát előnyben kell részesíteni a hazai fajokat. (KNE-TAK, 2022) Ez még így is széles teret ad a fajok kiválasztásának és megelőzi az esetleges invazív és idegen egyedek elterjedését. Ennek szabályozása rendkívül hasznos és előnyös, ugyanis csökkenti a nem megfelelő egyedek megjelenésének kockázatát, továbbá felhívja a figyelmet azon fajok előtérbe helyezésére, amelyek a jelen klímaviszonyokhoz való alkalmazkodásban az élen járnak.

Összeségében vizsgálva, a Kossuth Lajos tér zöldfelületei jelen állapotukban az előírt funkciójuknak eleget tesznek (KNE-TAK, 2022).

Egy bizonyos kontextusban szigorú előírások, amiket a TAK szabott ki a zöldfelületekre, szintúgy elősegítik az izolációt a város többi kiültetésével szemben. Az itt megjelenő fajok előfordulása nem ritka a város másik részein sem. Azonban a jelenlévő szabályozások megszabják, hogy a zöldfelületeknek mi lehet a funkciója. Míg máshol, a város többi közterén a meghatározott fajok közül van olyan, ami sövényként funkcionál vagy akár rekreációs szerepet tölt be, a Kossuth Lajos téren a reprezentációt szolgálják és az épületek kibővítésért felelnek.

Természetesen, az itt megforduló emberek, vagy az itt lakók nem maradnak rekreációs terület nélkül. A Kossuth Lajos tértől nem messze található az Olimpia park, ahol a hangsúly a szabadidő eltöltésén van. A parkban futópálya, játszótér, kutyafuttató és kerékpártároló várja az idelátogatókat és pihenni vágyókat. Ez a park eleget tesz azon területeknek, ahol a városi környezetben eltöltött kikapcsolódást a megfelelő módon meg tudjuk tenni.

Kutatásom során megvizsgáltam a téren található díszítő partereket. Fajmeghatározást végeztem és a növények állapotfelmérését is megtettem. Fontosnak tartottam, hogy megnézzem, hogy az ottani növények milyen állapotban vannak a vegetációs időszakuk alatt. Legelsőnek meghatároztam a különböző taxonok fajtát.

Tudományos név	Magyar név
----------------	------------

Berberis thunbergii „Atropurpurea Nana”	Törpe borbolya
Buxus sempervivens „Fertődi”	Örökzöld puszpáng
Buxus sempervivens „Suffruticosa”	Örökzöld puszpáng
Euonymus europaeus	Csíkos kecskerágó
Hedera helix	Közönséges borostyán
Hypericum calycium	Örökzöld orbáncfű
Lavandula angustifolia	Levendula
Ligustrum ovalifolium „Miki”	Nagylevelű fagyal
Ligustrum vulgare „Lodense”	Törpe fagyal
Phortinia x fraseri „Little Robin”	Törpe korallberkenye
Pinus mugo var. Pumilio	Törpefenyő
Prunus laurocerasus „Klári”	Babérmeggy
Prunus tenella	Törpemandula
Rosa fajták	Rózsa fajták
Spiraea japonica „Golden Princess”	Törpe gyöngyvessző
Spiraea japonica „Little Princess”	Törpe gyöngyvessző
Spiraea japonica „Magic Carpet”	Törpe gyöngyvessző
Syringa meyeri „Palibin”	Törpe orgona
Taxus cuspidata f. nana	Törpe tiszafa
Taxus baccata „Repandens”	Talajtakaró tiszafa
Thuja occidentalis „Danica”	Törpetuja
Viburnum opulus „Nanum”	Törpe bangita
Vinca minor	Kis meténg
Vinca major	Nagy meténg

A meghatározott fajokról elmondható, jó várostűrő képességgel rendelkeznek. Szárazságtűrők, és ha úgy van, jól tűrik a városi levegő minőségét. Az állapotukról elmondható, hogy jól gondozottak és nem találok beteg növényeket. A legtöbb egyed szoliterként is megállná a helyét, de csoportos kiültetésben is megmarad a díszítő képessége. A meghatározott fajok nagy része örökzöld, ami előnyös, mivel így az év minden időszakában esztétikusan néznek ki a kiültetések.

Közlekedés

A közlekedés története a téren

⁹

A téren áthaladó közlekedési rend is rengeteg változott a terület eddigi élete során. Az egyik legmeghatározóbb a mai napig a villamsközlekedés. Az első vágányszakaszt az Országház átadása után egy évvel 1903 októberében adták át. A 2-es villamos vonalát, ami ma is azon a szakaszon közlekedik, ahol 1942-ben indították útjára. Ma összesen három villamos járat halad át a téren, egy vonalat használva; a 2-es a 2M és a 23-as villamosok. Mindhárom járat végállomása a Jászai Mari tér (Országgyűlés, 2023).

⁹ Kép forrása: <https://welovebudapest.com/hely/2-es-villamos/>

A tömegközlekedésen kívül nagyon meghatározó szerepe volt a téren az autós közlekedésnek is. Az alábbi kép 1984. évben készült, ahol jól látszik, hogy az autós közlekedés uralta még a teret.

5. KÉP AUTÓSPARKOLÓ A KOSSUTH LAJOS TÉREN 1984 FORRÁS: FORTEPAN

Ez a közlekedési rend nem egészen a 2014-es felújításig volt jelen a Kossuth Lajos téren. Azonban az újjáépítésnek köszönhetően ma már nem lehet behajtani gépjárművel a területre. Az autósforgalom egykori útjait átvették a gyalogosok és a kerékpárosok.

A beruházás miatt, a kiszoruló várakozó autóknak a földalatti parkolóterek, mélygarázsok kialakítása jelentett a jövőben a megoldást. A környező épületekben dolgozó embereknek többszintes mélygarázst alakítottak ki az Országház alatt. A folyamatban lévő beruházásoknál hasonló gondolkodással készültek a tervek, így a Földművelésügyi Minisztérium alá is mélygarázs megépítését tervezik, ami megközelíthető lesz az Igazságügyi Palota alól is (Országgyűlés, 2014).

A közlekedési rend napjainkban

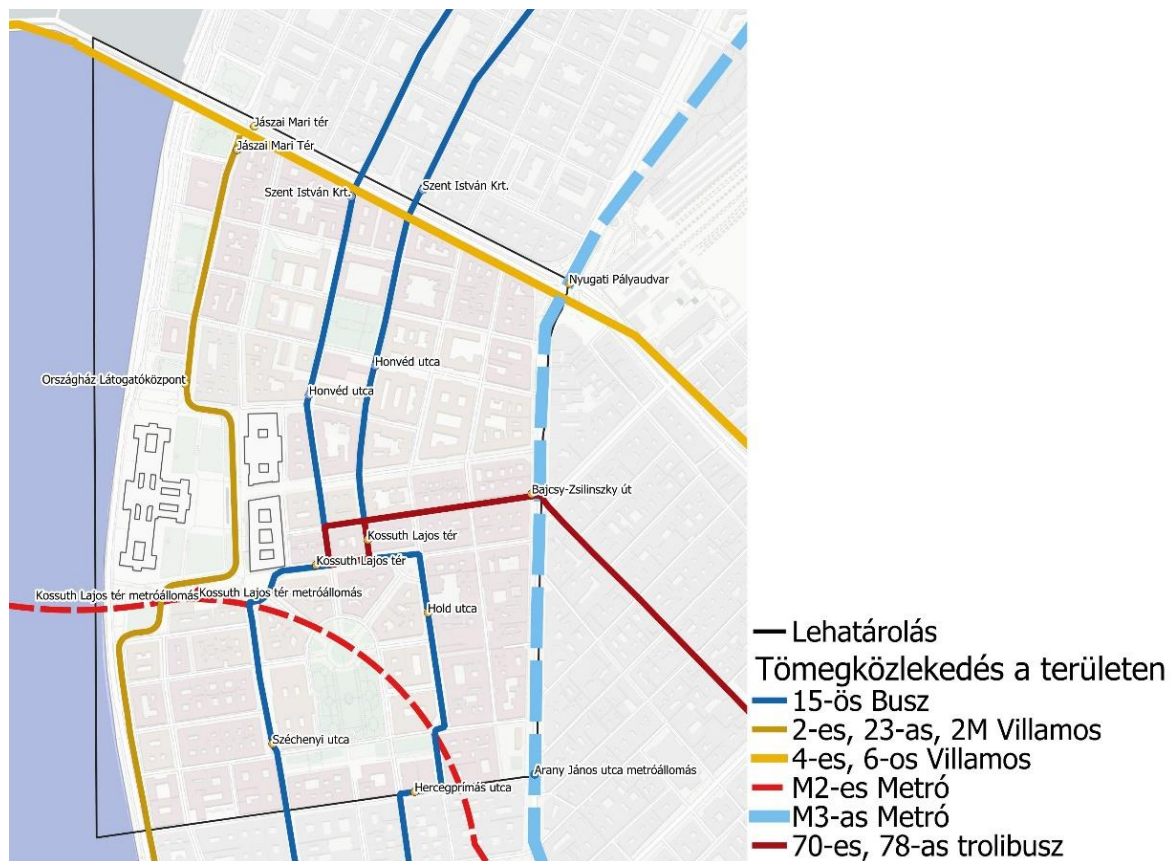
Tömegközlekedés

A lenti ábrán bemutatom, hogy a Kossuth Lajos téren, és ahhoz kapcsolódóan mely tömegközlekedési járatok találhatóak. Amik teljes mértékben érintik a fókuszterületet: a 2-es villamos, a 23-as villamos, a 2M villamos és az M2-es metró. A téren az előbbi három villamos vonalnak két megállója is megtalálható. Az egyik a *Kossuth Lajos Tér Metrómegálló* nevet viseli, a másik pedig az *Országház Látogatóközpont* elnevezést kapta. Ezen felül az M2-es metró az, ami áthalad és megáll a vizsgált területen, természetesen a föld alatt. A metrónak

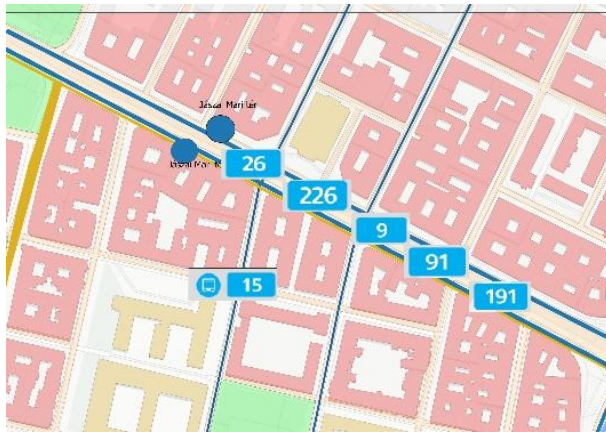
Buda felől ez a legelső pesti megállója. A következő vizsgált tömegközlekedési járatok a 4-es és a 6-os villamos. Ezek a villamosvonalak szinte egy útvonalon közlekednek, a Nagykörúton, vagyis a Szent István körúton haladnak végig. A Kossuth Lajos térhez legközelebb a Jászai Mari téren van megállójuk, ami csak egy megálló közelségben van a 2-es, a 2M és a 23-as villamossal.

A Szent István körút egy fontos, vegyes közlekedési útvonal a területen, ahol egyszerre közlekedik villamos, autóbusz és gépjármű.

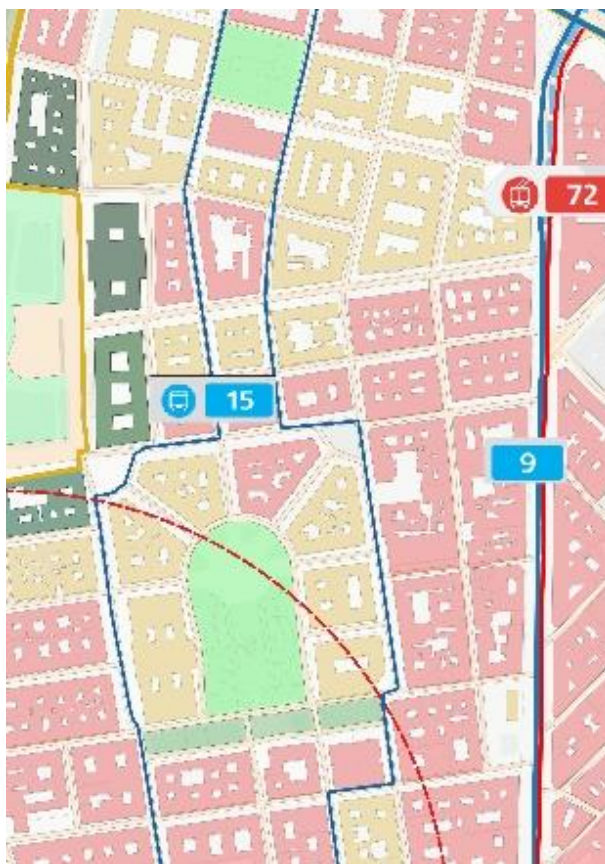
A buszok közül a 9-es, a 26-os, a 91-es, a 191-es, a 226-os, és a 291-es nappal és éjjel a 923-as, a 931-es és a 934-es közlekedik. A Nagykörút mellett még egy nagyobb, vegyes közlekedési tengely a Bajcsy-Zsilinszky út. A Bajcsy-Zsilinszky úton gépjárművek mellett autóbuszok és trolibuszok közlekednek, a felszín alatt pedig a hármaskörút megy végig, annak három megállója is a Bajcsy-Zsilinszky út mentén helyezkedik el: A Nyugati pályaudvar metróállomás a Bajcsy-Zsilinszky út végén, az Arany János utca metrómegálló a Bajcsy-Zsilinszky út mentén és a Deák Ferenc tér metróállomás a Bajcsy-Zsilinszky út kezdetén helyezkedik el.

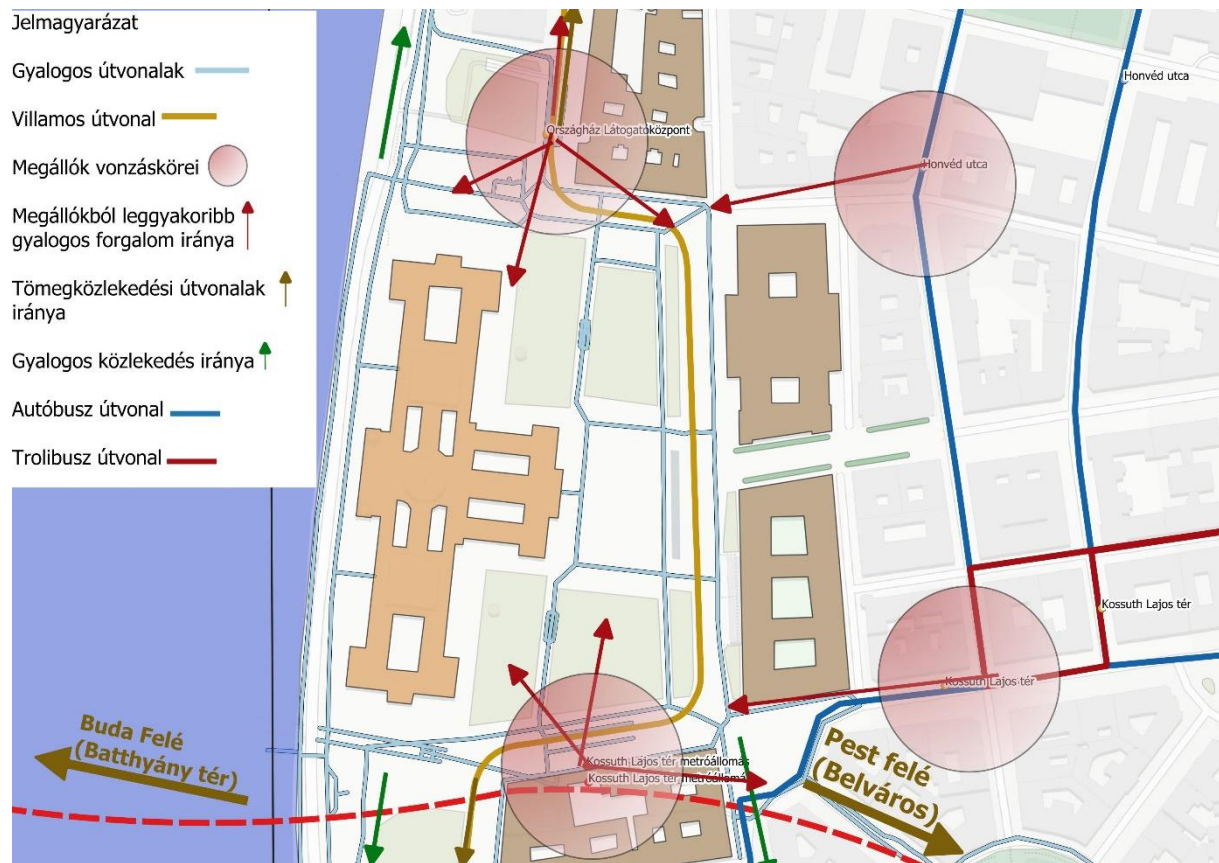
6. ÁBRA A TÖMEGKÖZLEKEDÉS ÁBRÁZOLÁSA

8. ÁBRA A BUSZOK JELÖLÉSE

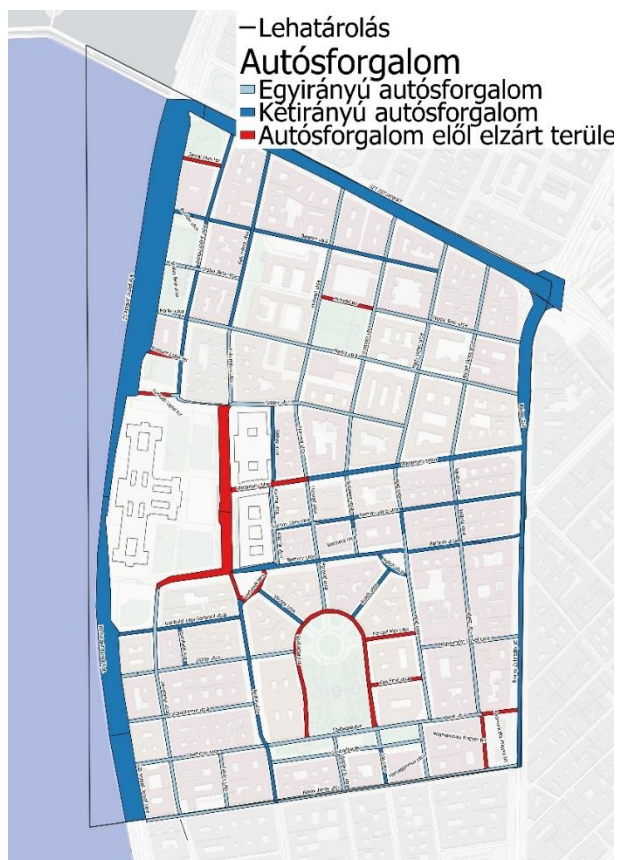

7. ÁBRA A MEGÁLLOK JELÖLÉSE

9. ÁBRA A KOSSUTH LAJOS TÉR KÖZLEKEDÉSÉNEK SZEMLÉLTETÉSE AZ ÁBRÁMON

Autós közlekedés

10. ÁBRA GÉPJÁRMŰ FORGALOM

Ezen az ábrán bemutatom a Kossuth Lajos tér és közvetlen környezetében fekvő utcaszakaszokat, és az azokon lehetséges autósforgalmat. A Kossuth Lajos tér területéről elirányították, és teljes mértékben kivonták az autósforgalmat a 2012-es felújítást követően. Továbbá a Vértanúk tere, a Vécsey utca és az Alkotmány utcának egy kisebb szakasza is autómentes lett. Az autósforgalomtól elzárt területeket a térképen pirossal jelöltem.

A többi útszakasz nyitott a gépjárművek számára, melyeket a kék szín árnyalatai jelölik. Egy különleges kivétel az Antall József rakpart, amit időközönként elzárnak az autósforgalom elől és csak a gyalogosok, valamint a biciklisek használhatják. Az alsó rakpart autósforgalom előli lezárást legtöbbször rendezvények miatt teszik meg (pl.: futóversenyek), de olykor-olykor egy egész hétvégére is átadják a gyalogosok, kerékpárosok számára.

Az autósforgalom kizárása a térről sok szempontból volt pozitív hatással a területre. Megszűntek az itt elforduló torlódások, és ezzel összefüggésben lényegesen csökkent a levegő-, és zajszennyezés. A terület gyalogosan könnyen bejárható, ez vonzó a turisták és a további látogatók számára. Sok tanulmány szól arról, hogy mennyi előnye van a tér teljes autómentességének, azonban több hátrányt is felsorakoztathatunk. Például az autósoknak a tér kikerülésével több időt kell közlekedéssel eltölteniük. Ez kialakíthat a város másik pontján torlódásokat, amik az adott területen okozhatnak problémát. Itt gondolok a környezetszennyező hatásukra, és a forgalmi idő megnövekedésére. Torlódások szoktak kialakulni a rakparton, a Bajcsy-Zsilinszky úton vagy a Szent István körúton.

Véleményem szerint a Kossuth Lajos téren jól oldották meg mind a közösségi, mind az egyéni közlekedési módok szabályozását. Az autósforgalom a terület egy jó részéről ki lett zárva, azonban a távolabbi környezetben biztosították a parkolóhelyek vagy mélygarázsok használatát. Ez azért volt fontos, mert így meg tudták őrizni a tér zöldfelületeinek kialakítását. a gyalogos forgalommal pedig közelebb engedik magához az Országházhoz a turistákat és az itt lakókat. Az autósforgalom kivonása lehetőséget adott további emlékművek és díszítő elemek kialakítására, mint például a Nemzeti Összetartozás Emlékműve és a tér középső pontján megtalálható nemzeti lobogó megvalósítására.

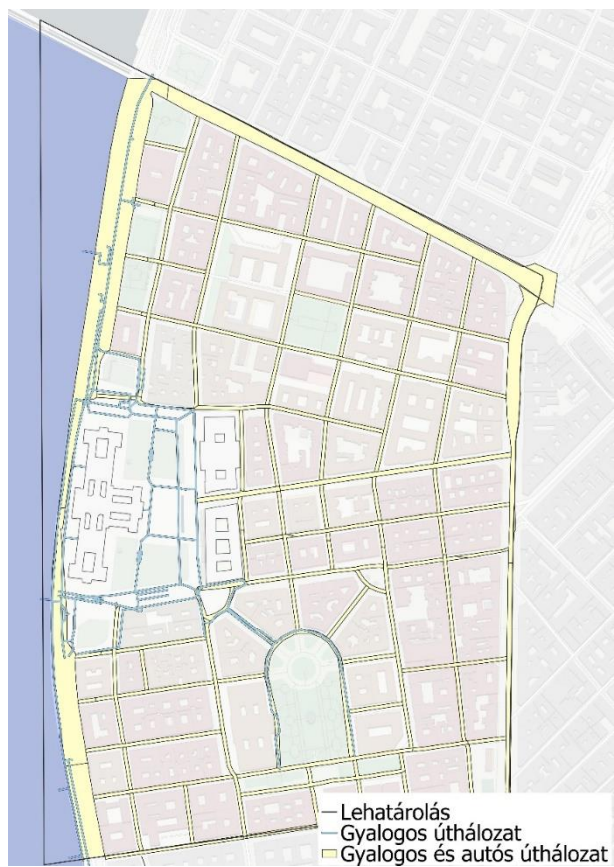
A szabályozások és az autós forgalom kivonás ellenére a teret több fajta közlekedési eszközzel elérhetjük, átmehetünk rajta, és innen is könnyedén eljuthatunk több központi helyre. Ehhez legnagyobb segítség az M2-es metró, amivel Buda is könnyedén elérhető és Pest külsőbb kerületei is. Továbbá a kötöttpályás tömegközlekedési eszközöket használva az autósforgalom által generált torlódásokat is ki tudjuk kerülni. Összeségében a Kossuth Lajos téren megvalósult járműforgalmi közlekedési rendszer minden igényhez alkalmazkodik, könnyen megközelíthető, és elérhető területté tette a teret (Országgyűlés, 2014) , (Pál, 2022).

Gyalogos közlekedés a téren

A Kossuth Lajos tér a 2014 évi felújítás után szinte teljes mértékben autómentes lett. Azonban a fent leírtak is alátámasztják, hogy a főváros közlekedési rendszerének szerves része a tér, ehhez hozzájárult a gyalogosforgalom, mint fő közlekedési mód kialakítása is. Gyalogosan összeköttették a Belváros déli részét a pesti Duna part északi részével a Margit híddal a Margit-szigettel és így Budával is. A Kossuth térről még gyalogosan könnyedén el lehet érni a Vécsey utcán keresztül a Szabadság teret, mely szintén autómentes övezet. A Szabadság tér a jelenleg is folyamatban lévő beruházásoktól függetlenül, autómentes övezet, így gyalogos tengelyt képez a belváros felé. Északi irányban a Szent István körút másik oldalán található a Hollán Ernő utca, ami ennek a tengelynek a meghosszabbítása, mivel ez a terület is teljesen autómentes. Így ez a gyalogos hálózat összeköti Újlipótvárost az V. kerülettel.

Waschler Tamás a Steindl Imre Program igazgatója és a tér felújításának vezetője, mondta a *Nagykép* című podcastben, (Wachsler, 2023) hogy attól még, hogy a téren ilyen drasztikus változások történtek, nem lett teljesen kivágva a város körforgásából. Személyes tapasztalatok alapján az autók kivonása biztonságosabbá is tette a teret. Az ilyen historizáló környezetben való gyalogos közlekedés közelebb hozza az emberekhez a történelmet, és erősíti a nemzeti tudatot. Egy 2023-as kerekasztalbeszélgetés (Vitézy, 2023) keretén belül közlekedési szakértők beszélgettek arról, hogy miért jó sétálni a városban és egyik szempont volt az is, hogy a városi épületek megismerése sokkal könnyebb így. A Kossuth Lajos téren található fontos és jelentős épületek megismerése pedig szerintem elengedhetetlen és azért is tartom pozitívnak a gyalogos forgalom előnyben részesítését.

Az alábbi ábrámon látni lehet az autósutakat (sárga szín) és a gyalogos útvonalat (kék szín) a Szabadság tértől egészen a Szent István körútig.

11. ÁBRA GYALOGOS FORGALOM

Kiemelt Nemzeti Emlékhely

Magyarország kiemelt nemzeti emlékhelye az Országház és annak közvetlen környezete. A megnevezés jól mutatja a terület nemzeti jelentőségét, ugyanis a Kossuth tér, az Országház minden magyar állampolgár részére fontos jelentőségű, erősíti a nemzeti összetartozást. Méltó helyszín a nemzeti megemlékezésekre, országos jelentőségű ünnepek megtartására, valamint megfelelő szintértként szolgál valamennyi politikai eseménynek.

A kiemelt nemzeti emlékhely, mint fogalom 2011. november 15-én született meg, a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény alapján. (továbbiakban örökségvédelmi törvény) A meghatározásba beletartozik az Országház épülete, a Kossuth Lajos tér, valamint mai nevén az Agrárminisztérium épülete. A végleges lehatárolás 2017 szeptember 1-én lépett életbe és vált teljessé. Ebbe már beletartozik az Igazságügyi Palota, a Vértanúk tere és az Alkotmány utca egy szakasza is.

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely és a Településképi-védelmi környezet védelmét az Országgyűlési Hivatal biztosítja a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság (továbbiakban:KNEB) megbízása lapján. A védelem magába foglalja a területek méltóságának megóvását és a megemlékezés lehetőségének biztosítását. Előírja az egységes, történelmileg hiteles arculat megteremtését és a műemléki megjelenés fennmaradását (KNE-TAK, 2022).

Kiemelt Nemzeti Emlékhely településképi-védelmi környezete

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely arculatának megőrzéséért, az örökségvédelmi törvény, hatályos módon rögzítette, az említett helyszín és környezetének településképi szempontból kiemelt jelentőségét. Ennek következtében ez a terület egyedi településképvédelem alatt álló besorolást kapott. Egyedi Településképi rendelettel ¹⁰ (továbbiakban KNEKr) és Település Arculati Kézikönyvvvel is rendelkezik. A terület pontos lehatárolását a Kormány jelölte ki, a KNEB javaslata alapján.

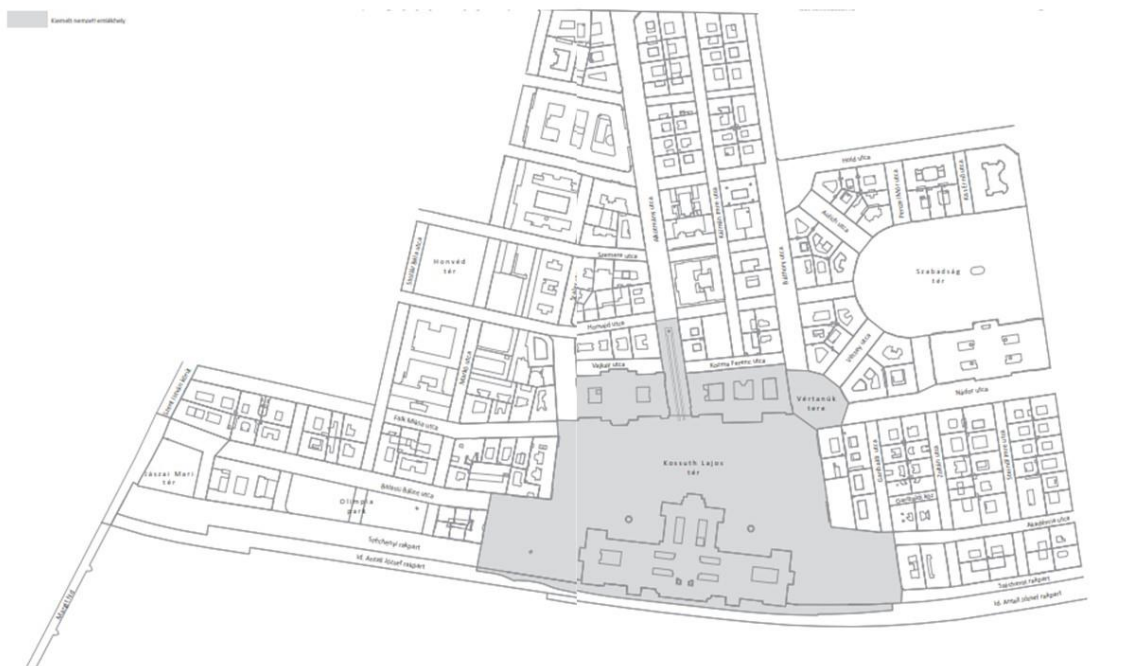
A Kiemelt Nemzeti Emlékhelyhez kapcsolódó 13 telektömböt és a hozzájuk tartozó közterületet öleli fel a Településképi-védelmi környezet. Tehát, a Kiemelt Nemzeti Emlékhely és a Településképi-védelmi környezet összeségében a Kiemelt településképi-védelmi környezet.

A terület védelmének érdekében íródott meg a kiemelt nemzeti emlékhelyre és a településképi-védelmi környezetre vonatkozó Település Arculati Kézikönyv. Ennek a dokumentumnak az elsődleges küldetése a lakosság informálása és a szemléletformálása. A szabályozó bemutatja a területek különböző értékeit, az egyedi karaktereket az arculati jellemzőket, továbbá meghatározza a szemléletformálásra vonatkozó részletes javaslatokat. A Kiemelt Nemzeti Emlékhelyen és a Településképi-védelmi környezetben lépnek életbe a település arculati kézikönyv által megfogalmazott követelmények, és a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások. Azonban a településképi-védelmi környezet tulajdonviszonyai és üzemeltetése eltér a Kiemelt Nemzeti Emlékhelyétől.

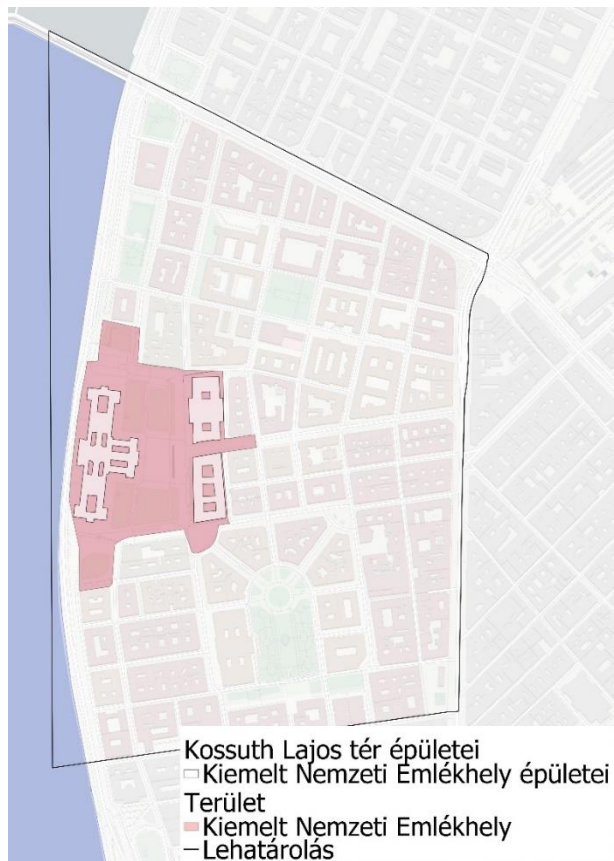
¹⁰ Kiemelt Nemzeti Emlékhely és Településképi-védelmi környezetének településképi védelméről és egyes kapcsolódó kormányrendeletek módosításáról szóló 19/2018. (II.14) Korm. rendelet

Az egész terület Belváros-Lipótváros északi részén található. A Duna partja, a Zoltán utca, a Szabadság tér, a Honvéd utca, a Markó utca, a Balassi Bálint utca és a Jászai Mari tér határolja. A terület kiemelkedően fontos alkotói az Országház és a Kossuth Lajos tér.

Az alábbi képen látható a Kiemelt Nemzeti Emlékhely területe, szürkével jelölve. Majd a következő ábrámat úgy készítettem el, hogy a vizsgált, lehatárolt területen bejelöltem a KNEB határterületét (KNE-TAK, 2022).

6. KÉP A KIEMELT NEMZETI EMLÉKHELY FORRÁS: KNE-TAK

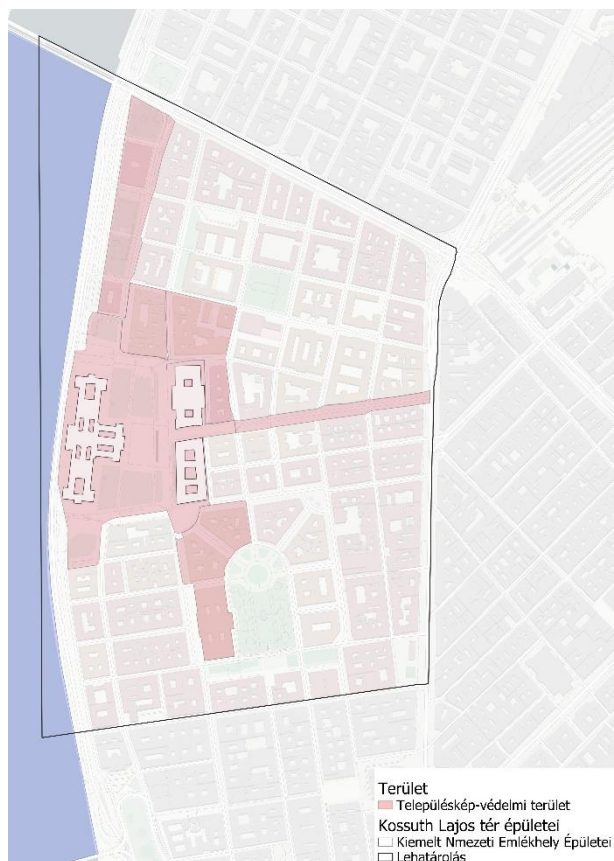

12. ÁBRA A KIEMELT NEMZETI EMLÉKHELY LEHATÁROLÁSA A SAJÁT ÁBRÁMON

7. KÉP A TELEPÜLÉSKÉP-VÉDELMI KÖRNYEZETE FORRÁS: KNE-TAK

Ezen a sematikus ábrán a Településkép-védelmi környezete látható

13. ÁBRA A TELEPÜLÉSKÉP-VÉDELMI KÖRNYEZETE LEHATÁROLÁSA A SAJÁT ÁBRÁM

Az ábrákon is észrevehető a két terület elhatárolódása, és azok közös metszeteik is.

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely Település Arculati könyvének tartalma és szabályozása a területre

Előzmények- védelmi területek

1987. december 11-én az UNESCO Világörökség Bizottsága felvette a világörökségi listára a Budai Várnegyeden kívül a Steindl Imre által tervezett Országházat is. A besorolás által a kiemelt nemzeti emlékhely teljes területe és a településkép-védelmi környezet egy része a világörökségi helyszín pufferzónájává vált. A 2011. évi LXXVII. törvény ¹¹a világörökségről (továbbiakban: világörökségi törvény) szerint a világörökségi terület, maga a besorolt terület és a védőzónája (pufferzónája) is.

Az UNESCO Világörökségi Bizottsága kimondja, hogy a világörökségi helyszín peremterülete védi az örökség hitelességét, értékeinek sértetlenségét. Ezen felül még a világörökségi törvény is magába foglal egy kezelési tervet. Ezesetben mivel az Országház a világörökség része, ezért a körülötte lévő környezetet, tehát a Kossuth Lajos teret is ugyanúgy kell védeni és kezelni.

A Település Arculati Kézikönyv jellemzői és a településrész karaktere

Utca és térhálózat

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely és Lipótváros nagy részének berendezkedését nagyban befolyásolta és befolyásolja mai napig a Duna jelenléte. A folyó íveltsége meghatározta a terület utcaszerkezetének kialakulását. A mai utca hálózat az Országház építésének idején a 19. század

¹¹ <https://njt.hu/jogszabaly/2011-77-00-00> 2011. ÉVI LXXVII törvény a világörökségről

vége felé jött létre. A Duna partvonala miatt tehát nem mindenhol lehetett kialakítani szigorú geometriai utcahálózatot.

Telekstruktúra

Az itt lévő telekstruktúra leginkább a 19. század első felében alakult ki, ezért a historizmus erősen befolyásolta a területen megjelenő épületek stílusát. Összefüggés figyelhető meg az egyes telkek méretével és a rajtuk felépült épületek funkciójával. A telektömbök jellemzően négyszög alakúak, vagy akár négyzetesek. A tömbmélység 60 méter alatti.

Beépítési karakter, sűrűség

A területen a zárt sorú beépítettség a jellemző. Ez a beépítettség veszi körül a Kossuth Lajos téren szabadonálló Országházat is. A belső kertes kialakítás jóformán az összes épületre igaz, csak egy-egy eseti kivétel van, mint például a Balassi Bálint utcában található egykori kazánház, vagy a Dunaparton álló modernista házcsoport, ami a korához hűen kertes beépítésű.

Közterület és épülethasználat.

Az Országház miatt a területen meghatározó az egyéb állami és kormányzati épületek jelenléte. Itt található az Agrárminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium, a Miniszterelnökség épülete, az Országgyűlés irodaháza, a Nemzeti Adó és Vámhivatal központi irányítása, továbbá még különböző kormányzati és állami igazgatás alá tartozó szervezetek épületei. A fentiekén kívül különböző arányban még további irodaházak, lakóházak és ezek vegyes kialakítása is fellelhető. Példaként a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt. irodája, ami a Kossuth Lajos tér északi részén található. Érdekes, hogy kereskedelmi szálláshelyek megtalálhatóak a területen, azonban szállodák nem.

A Kiemelt Nemzeti Emlékhely és a Településkép-védelmi környezetének használata, jelentős eltér a többi közterülettől. A Kossuth Lajos térnek van egy vékony sávja, ami az Országház védelmi sávjaként funkcionál. A tér további részeit politikai események lebonyolítására, turizmus befogadására, megemlékezésekre és államireprezentációkra szokták használni.

Arculati jellemzők a vizsgált területen

A Kossuth tér karakterét és annak arculatát leginkább befolyásoló korszak a dualizmus volt. Ekkor épültek a területen ma is álló épületek nagy része. A terület beépítése nagyjából egységességet mutat, azonban mégis öt nagyobb részre lehet osztani:

Dunapart

Kossuth Lajos tér

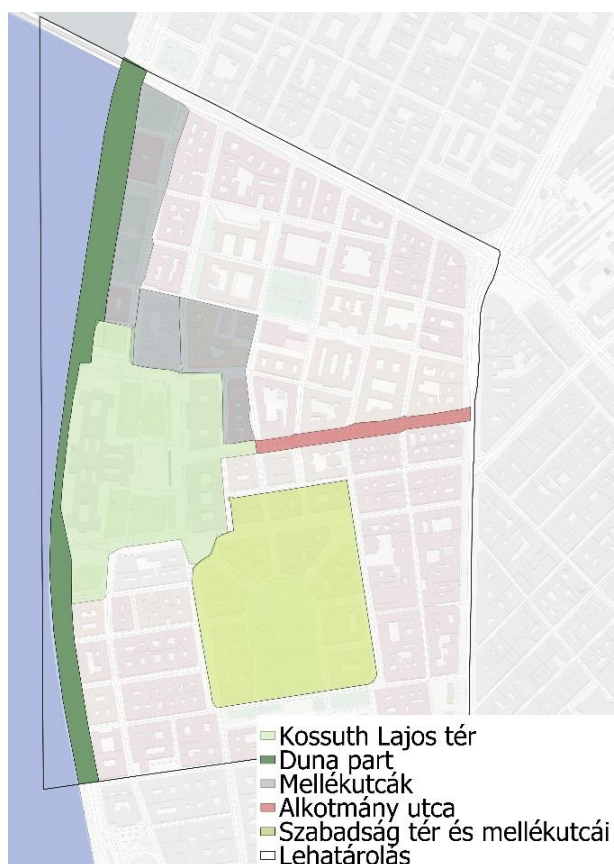
Szabadság tér és mellékutcái

Alkotmány utca

Mellékutcák

(KNE-TAK, 2022)

Az alábbi ábrán szemléltetem ezeknek a térrészeknek az elhelyezkedését a vizsgált területemen.

14. ÁBRA ARCULATI TÉRRÉSZEK A FÓKUSZTERÜLETEN

Ajánlások és előírások a Kiemelt Nemzeti Emlékhely és környezetének arculatára

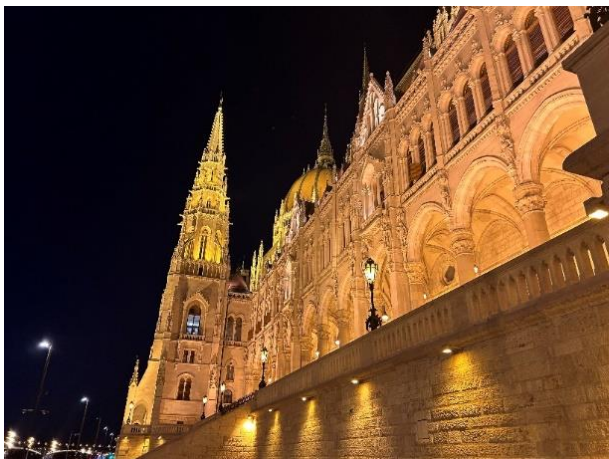
Kutatásom során megvizsgáltam a Település Arculati Könyvben leírt különböző csoportokra vonatkozó szabályzásokat és ajánlásokat. Ezután az ott olvasottakat összevetettem a terepen megjelenő állapotokkal. Az elemzett szempontokat között szerepeltek a nyílászárók, az homlokzatok az erkélyek, az üzlethelyiségek, a berendezési-, és műszaki tárgyak, a zöldfelületek és az éjszakai kivilágítások. Az ezeket igazoló jó példákról készítettem fényképes dokumentációt.

9. KÉP MEGFELELŐ TERASZ ELHelyEZÉS

8. KÉP MEGFELELŐ PORTÁL

11. KÉP MEGFELELŐ ÉJSZAKAI KIVILÁGÍTÁS

10. KÉP MEGFELELŐ NYÍLÁSZÁRÓK KIALAKÍTÁSA

Lipótváros Település Arculati Kézikönyvének összevetése a Kiemelt Nemzeti Emlékhely dokumentumával

Földrajzilag elhelyezkedve a Kiemelt Nemzeti Emlékhely és védelmi környezete Lipótváros északi részén helyezkedik el. A Kiemelt Nemzeti Emlékhely területére csak a TAK-ban és a KNEKr-ben leírtak vonatkoznak. A védelmi környezet azonban nemcsak az Országgyűlés igazgatása alá tartozik, hanem Lipótváros önkormányzata is rendelkezik felette. Ezek az utcák területi szempontból a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság fennhatósága alá tartoznak, viszont a vagyonkezelőjük a lipótvárosi önkormányzat. A vagyonkezelő tehát dönthet a terület költségvetéseiről, és beruházásairól. Ez a megosztottság okozhat jogi problémákat a két szervezet között, például egy esetleges felújítás esetén.

Az ötödik kerület napjainkban, két nagyobb részre osztható. A déli része a Belváros az északi része pedig Lipótváros, ahol a Kossuth Lajos tér is található. A két városrész kisebb-nagyobb különbségekkel rendelkezik.

Telekstruktúrájukban is megfigyelhető eltérés a két kerületrész között. A különbség az építési időszakokon és a földrajzi adottságokon múlik. Mivel a Belváros a korabeli várfalon belül helyezkedett el, ezért az utca hálózat véletlenszerűen alakult ki, szabálytalan alakban épült tömbökből állt. A várfal a 15. század második felében épülhetett fel és egészen a 18. századig védte a várost a háborús időkben, azonban az 1900-as években inkább vált gátló tényezővé a város fejlődésében. Végül a század végén már szinte teljesen lebontották a falat és tovább fejlődhetett a városrész. Ezt követően épült ki Lipótváros, ami már egy tervezett és szabályos tömbökből álló hálós struktúrát alkotott. Ez a különbség megmutatkozik a telek méreteiben is. Még a Belvárosban eltérő nagyságú és alakú telkek találhatóak, addig Lipótvárosban szabályos nagyjából ugyanakkora területek a jellemzőek. Az épületek és a telkek funkcióját tekintve is vannak különbségek. Lipótvárosban a lakófunkció mellett megjelennek a közigazgatás intézményeinek épületei, míg a Belvárosban leginkább a turisztikai szempontból jelentős épületek a gyakoribbak.

Egy településen vagy településrészben a telkek beépítési módja többféle is lehet. Beszélhetünk zártosórú-, szabadonálló-, oldalhatáron álló, és egyéb beépítési módokról. Mivel a kerület egyes

részein a házak jóformán egy időben épültek ezért a beépítési mód nem annyira változatos. Egy pár telek kivételével mindenhol zárt sorú megoldás figyelhető meg. A vizsgált területről kivételt képez az Országház, ahol a beépítési mód egyik meghatározott kategóriába sem sorolható, ezért kapta az egyéb kifejezést. Ilyen besorolással az Országházon kívül csak a templomok rendelkeznek. Egyedi titulust kapott még az Országház az épületek magasságában is a Lipótvárosi Települési Arculati Kézikönyv alapján. Ez azért van, mert az Országház egyedi magassággal rendelkezik a szintszámok beépítési magasság skálán.

További szembevető különbségek a vizsgált területen és a kerület többi része között a szabályozásban és az ajánlásokban van, ahol megszabják az esetleges felújítások esetén milyen módon kell a meglévő városi környezethez illeszkedni. A Kiemelt Nemzeti Emlékhely és településképvédelmi környezet területén ezt az erre megírt dokumentum alapján kell figyelembe venni (TAK, KNEKr), azonban az V. kerület település arculati kézikönyvében is van egy ilyen fejezet, ahol a szabályzásokról és az ajánlásokról van szó. Ezek az utasítások olykor megegyezhetnek, azonban a KNEB által előírt pontok konkrétabbak és szigorúbbak, ezzel is mutatva az elszigeteltséget. A szigetszerű és kiemelkedő jelenség leginkább ebben a kontextusban észrevehető. Ezek az egyedi és szigorú szabályozások teljes mértékben egy elkülönített területet képeznek a térből, ami máshol nem jellemző. Míg a történelem során nagyjából 140 éve a szigetszerű jelenség a területen fizikai volt érzékelhető és az emberi szemnek könnyen látható, addig manapság ez inkább elméletben észrevehető és nem biztos, hogy egy laikus számára könnyen szembevető lehet, azonban mégis nagyon jelentős.

A területek üzemeltető szervezetei is különbözőek. Lipótvárosban az üzemeltetést a Belváros-Lipótváros Városüzemeltető Kft. végzi, míg a Kiemelt Nemzeti Emlékhelyen az Országgyűlés Hivatala. Lipótváros védelméről a Közterületfelügyelet gondoskodik, a Kiemelt Nemzeti Emlékhelyen az Országgyűlési Őrség működik. Az esetleges beruházásokat a kerületben a Belváros-Lipótváros Városfejlesztő Kft. irányítja a Kiemelt Nemzeti Emlékhelyen pedig a Steindl Imre Nonprofit Zrt. A napjainkban zajló felújításokat, beruházásokat is ez a cég koordinálja, aminek nevét az Országház egykori tervezőjéről kapta.

A világban máshol is tapasztalhatunk ilyesfajta berendezkedést és viszonyulást két területre vonatkozóan, mint a Kossuth Lajos tér és Lipótváros. Az olaszországi Vatikán és Róma is hasonló helyzetben van (Szerk, 2020), más léptékben ez igaz, hisz a Vatikán külön államként működik, azonban több hasonlóság is fellelhető. A Szent Péter tér is szintúgy funkciójában a reprezentáció szerepel az első helyen, és ebben az esetben is protokolláris területről van szó. A tér nagyszámú tömeg befogadására lett építve, autómentes és szinte semmi zöldfelület nem található rajta, és a kijelölt szerepét teljes mértékben ellátja. A letisztult és belátható területen a fizikai védelmi rendszerek is sokkal hatékonyabban működnek.

A két terület, tehát a Kiemelt Nemzeti Emlékhely és Lipótváros sok szempontból eltér egymástól és a Kiemelt Nemzeti Emlékhely szinte függetlenül működik. Azért nem mondhatjuk, hogy teljes mértékben független a működése, mert van olyan dokumentum, amivel nem rendelkezik külön a Kiemelt Nemzeti Emlékhely, ilyen például a HÉSZ (Helyi Építési Szabályzat). Van azonban olyan rész, méghozzá a Településképvédelmi terület, ahol a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottságnak és Lipótváros önkormányzatának a dokumentumai is érvényesek. Egy esetleges felújításkor érvényes szabályozások, a fenntartás, az üzemeltetés, és

a védelmi szervezet oldaláról is jelen van ezen a területen mindkét érintett, az Országgyűlés és Lipótváros részéről is (KNE-TAK, 2022), (Településképi arculati kézikönyv V. Kerület, 2017). Az alábbi általam készített térképen is jól látszik a lehatárolt területen megjelenő tulajdonviszonyok különbsége.

15. ÁBRA TULAJDONVISZONYOK A TERÜLETEN

Steindl Imre Program

A Steindl Imre Program a Kossuth Lajos tér és környezetének felújítás sorozatának elnevezése

A program létrejöttének célja a Kossuth Lajos tér és közvetlen környezetében lévő épületek teljes körű renoválása és esetleges átépítése. Megalakulásáról 2011. év nyarán döntött az Országgyűlés a 61/2011 (VII.13) határozatban. A beruházási program teljeskörű lebonyolítására jött létre a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt.

Steindl Imre Program Nonprofit Zrt.

A cég feladatköre a Kossuth Lajos tér és körülötte lévő épületek, szobrok, emlékművek felújításának kivitelezése. Projektcéggként működik, ami azt jelenti, hogy csak egy meghatározott feladat miatt jött létre és a feladat elvégzése után akár meg is szűnhet. 2024-ig bezárólag már számos beruházást végeztek el a tervezéstől a megvalósításig.

Befejezett projektek:

Szabad György Irodaház: ennek az épületnek a különlegessége, hogy a beruházás előtt teljes másként nézett ki, mint manapság. Ez az épület 2015-ig egy, a szocializmusban felépült

tömbház volt, majd teljes lebontása után egy historizáló, 19. századi stílussal rendelkező épületet építettek a helyére. A ház szinte teljesen megegyezik a mellette lévő épülettel, amin Hütl Dezső építész keze nyoma látható, így a két ház a laikusok számára úgy tűnhet mintha egy lenne, amiből csak az épület egyik fele van felújítva.

Nemzeti Összetartozás Emlékhelye: az Emlékhelyet a Trianoni Békeszerződés 100. évfordulójának alkalmából alakították ki az Országházzal szemben, az Alkotmány utca kezdetén. Az említett utcának ez a része, amúgy is autómentes. Az emlékhely egy lefelé vezető folyosó, aminek mindkét falán magyar települések nevei olvashatók. Ez a kialakítás még fizikailag is meg tudja akadályozni a járművek behajtását a térre, A szemmel láthatóan érzékelt szigetszerű berendezkedéshez ez az emlékhely is hozzátesz, mivel fizikailag zárja el a tér egyik bejáratát a járművek elől.

Vértanúk tere: ez a kisebb tér is autómentes övezet lett. A körülötte található és áthaladó utat kizárólag a BKK járatai és a mélygarázsba tartó autók használhatják, de maga a tér a gyalogosoké. A Vértanúk tere a Kiemelt Nemzeti Emlékhely részét képezi (erről az Országgyűlés a kulturális örökség védelemről szóló (2001. évi LXIV.) törvény 217-es módosításában határozott) szintűgy, tehát vonatkoznak rá a területre íródott TAK szabályai. A téren található emlékművet 2019-ben avatták fel, ami az eredeti 1934-es szoboregyüttes rekonstruált változata. Ez az alkotás emléket állít a Vörös Terror idején elhunyt áldozatoknak. 1945-ben ledöntötték a szobrot.

Balassi Bálint utca 1-5. ez az épület, azért volt különleges az Országház építésének idején, mivel az udvarán helyezték el Steindl és csapata az épület fűtésére szolgáló kazánházat, és a mai napig itt működik. Az udvar körül kialakított bérházban pedig a képviselőknek biztosítottak lakhelyet. Az épület eredeti stílusa megegyezett az Országház neogótikus jegyeivel. Az Országgyűlés a bérházat 2015. évben vonta be a Steindl Imre Programban. A felújítási munkák 2017-ben kezdődtek meg. Itt kapott helyet az Országgyűlési Őrség teljes állománya és a házelnök rezidenciája is.

Folyamatban lévő projektek

Igazságügyi Palota: a cég egyik legnagyobb folyamatban lévő beruházása. 1896-os átadása után most először esik át az épület teljes körű felújításon. A háztervezője Hauszmann Alajos volt. Az épület otthont adott a Magyar Királyi Kúriának, a Koronaügyészségnek, a Budapesti Királyi ítélőtáblának és a Királyi Főügyészségnek. A kommunista hatalomátvétel után kiköltöztették az igazságszolgáltatás intézményét. 1957-ben a Magyar Nemzeti Galéria vette birtokul az épületet, egészen 1975-ig. Majd később a 70-es évek végén a Néprajzi Múzeum, és az MSZMP székház költözött a Palotába. Az épület felújítása után tervezetten a Kúria fog visszaköltözni, ezzel visszaadva a ház eredeti funkcióját. Az épület megtartja a 19. századi jegyeit, azonban a 21. századi igényeknek is meg fog felelni.

Az alábbi korabeli kép a századfordulóról az Igazságügyi Palotát mutatja be újkorában.

12. KÉP AZ IGAZSÁGÜGYI PALOTA 1918-BAN¹²

13. KÉP AZ IGAZSÁGÜGYI PALOTA ÉPÜLETE MA (2024)

¹² Forrás: https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/sajto/epulet_tortenete.pdf

Agrárminisztérium: az Agrárminisztérium tervezője Bukovics Gyula volt. Ez volt a Kossuth tér legelső középülete. Kivitelezése csakúgy, mint az Országházé 1885-ben kezdődött, viszont sokkal előbb, már 1887-ben elkészült a tervezett épület. Bukovics neoreneszánsz stílusban tervezte az épületet. A jelenleg is folyamatban lévő felújítás célja, hogy a Bukovics-féle neoreneszánsz homlokzatokat és a belső tereket, továbbá műemléki értékeket visszaállítsák eredeti állapotukba. Továbbá a minisztérium épületének belső udvarát a látogatók számára tervezik megnyitni, és az irodákat korszerűsíteni fogják. Mivel az autósforgalom kizárásra került térről, ezért parkolást ebben az esetben is az épület alatt mélygarázzsal oldják meg, amit majd a Kúria tagjai is használhatnak. Továbbá neoreneszánsz stílusban terveznek ráépíteni az épületre két szintet és a homlokzatot helyreállítani. Ezen az ortogonális képen rózsaszínnel jelölik az tervezett beépítéseket. A képen ez az épület hátsó homlokzata látható (Steindl, 2024).

14. KÉP AZ AGRÁRMINSITÉRIUM ORTOGONÁLIS KÉPE FORRÁS: SIP ZRT.

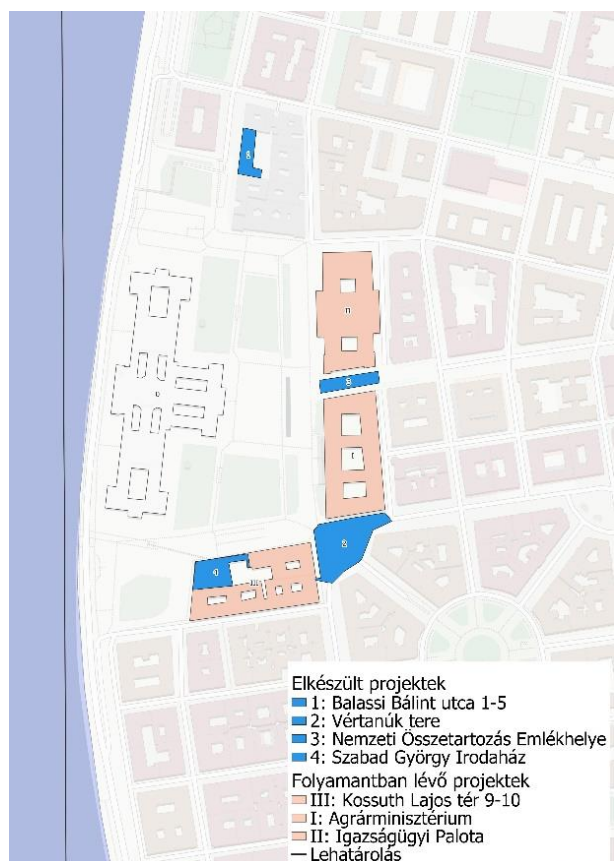

15. KÉP Az AGRÁRMINISZTÉRIUM 1895 FORRÁS:SIP ZRT,

16. KÉP AZ AGRÁRMINISZTERIUM ÉPÜLETE MA (2024)

Az alábbi ábrámon jelöltem a Steindl Imre Program Nonprofit Zrt, igazgatása alatt megvalósult és folyamatban lévő beruházásokat.

16. ÁBRA A STEINDL IMRE PROGRAM PROJEKTJEI

A Kossuth Lajos tér szigetszerű jelenségének vizsgálata Budapesten

A tér funkciója, és a szabályozás hatásai az izolációra

A Kossuth Lajos tér már megépülésekor is kitűnt a többi korabeli budapesti tér közül, nemcsak funkciójában, de elrendezésében és nagyságában is. Akkoriban a tér, Steindl Imre elgondolása szerint csak azért épült ki, hogy az Országházat bemutassa, és méltó helyet adjon neki (Csepely-Knorr, 2007). Már a kezdetekkor ide tervezték a katonai és állami ünnepségeket, így a meghatározott alapfunkciót követte a tér kialakítása. A tér kialakításától, egészen a mai napig a terület elsődleges szerepe a reprezentáció. Számos jelentős, történelmi eseménynek adott helyszínt a Kossuth Lajos tér. A többi környező térrel szemben a területnek sosem volt elsődleges funkciójaként kijelölve a rekreáció (Csepely-Knorr, 2007). A terület berendezkedése alapján soha nem tartozott az átlagos városi közterek közé. A nagy területű andezit burkolattal lefedett terek nem alkalmasak szabadidős tevékenységekre, azonban ideálisak nagyszámú tömeg befogadására, vagy egy nagyobb delegáció fogadására. Továbbá a Kossuth Lajos tér körül megtalálható épületek eredményezik a terület fizikai elszigetelődését.

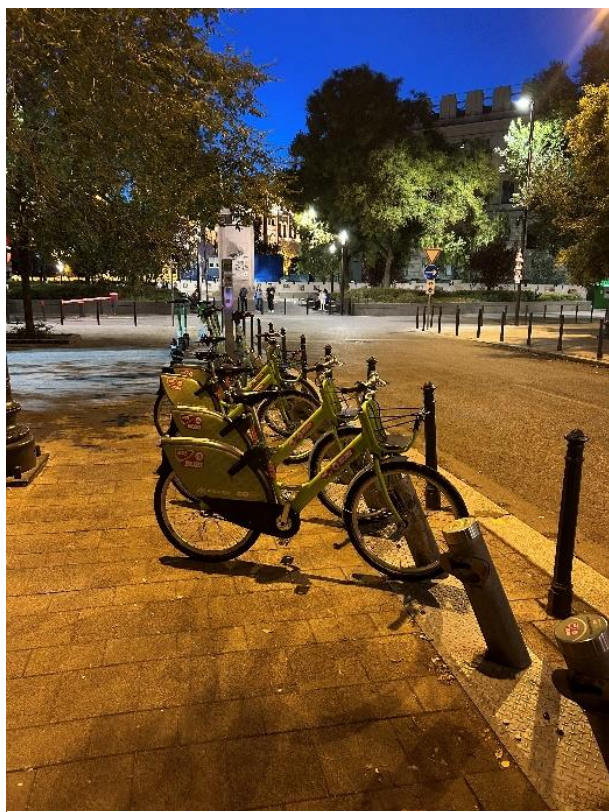
Jogi szempontok szerint is szigetszerűnek nevezhető a tér. Ugyanis a Kossuth Lajos tér tulajdonosa és üzemeltetője a Magyar Országgyűlés. Ezzel is eltér a többi közterülettől. Továbbá egyedi szabályrendszerrel rendelkezik, saját TAK-al és saját KNEK-rel.

A területen reprezentációs kialakítása mellett ugyanolyan fontos a fizikai védelem biztosítása. Ezt különböző tájépítészeti megoldások segítségével tudták megoldani, ami különösképpen figyelemre méltó.

Szigetszerű elhelyezkedés vizsgálata a közlekedés oldaláról

A közlekedésről már volt szó a dolgozatomban, azonban most az általános adatok helyett a kialakult szigetszerű jelenséget vizsgálom. Már az magában egy szigetet képez, hogy az autósforgalom ki van zárva a térről. A téren egy dupla villamossín halad át a térfalakhoz közel. Azon kívül csak gyalogosan és kerékpárral járható be a tér. A tér déli részéhez közel a Vértanúk téren található egy mikromobilitási pont, ahol Bubi kerékpárokat és elektromos rollereket lehet bérelni és tárolni. Azonban fontos, hogy ezekkel a járművekkel a térre csak a villamossínen kívüli részen lehet közlekedni. Közvetlenül az Országház elé tilos a behajtás. A legközelebbi buszmegálló is a tértől mintegy 200 méterre van.

Az alábbi képen az említett mikromobilitási pontot láthatjuk a Vértanúk terén.

17. KÉP MIKROMOBILITÁSI PONT A VÉRTANÚK TERÉN

Az alábbi képet a Kossuth Lajos téren készítettem. A sárga felfestés jelzi a kerékpárutat, ami a villamossínen áthaladva, sínen kívül folytatódik tovább.

18. KÉP KERÉKPÁR ÚT A KOSSUTH LAJOS TÉREN

A képen a Kossuth Lajos tér egyik bejárata látható, ami mutatja a kijelölt gyalogos zónát és a különböző járművek kitiltását. Emellett a téren tilos a drón használat, ami már inkább a védelmi intézkedésekhez tartozik, melyről a későbbiekben írok.

19. KÉP TÁJÉKOZTATÓ TÁBLA A KOSSUTH LAJOS TÉREN

Védelmi intézkedések tájépítészeti megoldásai

A Kossuth Lajos tér fő funkciója a reprezentáció, ezt már elemeztem a dolgozatomban. Fontos szerepet tölt be a magyar közéletben, politikai életben és a diplomáciában. Sok jelentős

eseménynek ad helyet a tér. Delegációk fogadása, megemlékezések, nemzeti ünnepek helyszíne. Ezeken az eseményeken elengedhetetlenek a fokozott fizikai védelmi intézkedések. Az Országgyűlési Őrség felügyelete mellett rendezvények idején plusz biztonsági szolgálat is működik a területen, azonban az őrségeken kívül egyéb megoldásokat is alkalmaznak a téren és a környezetében. A biztonsági kamera rendszer kiépítése is fontos volt a területen. Az előírásoknak megfelelően lettek kihelyezve és a többi budapesti közterülethez viszonyítva jóval több kamera működik.

A 2014-es felújításkor megépített vízfelület fő funkciója is a fizikai védelem volt. Megakadályozza, hogy egy esetleges nem kívánatos jármű behajtson az Országház elé. Ugyanezért lettek kihelyezve a bazalt kötömbök a tér szélére, amik a biciklisek bejutását is megakadályozzák. Továbbá néhány süllyedő oszlop is elhelyezésre került a parterek sarkain. A tér szélein figyelmeztető táblákkal is jelzik a behajtási tilalmat a különböző járművek részére. Az épület közvetlen környezetét pedig láncsal kerítették körbe, ami nem feltűnő, mégis fizikailag akadályozza az épülethez való eljutást. Ebben az esetben is fontos volt az esztétikum és a KNEKr szabályzatának a követése.

Ezen felül a lánc mögött az Országgyűlési Őrség tagjai védik az épületet. Ez az Országgyűlési Hivatal saját biztonsági őrsége, ami csak a Kiemelt Nemzeti Emlékhely területén működik. A településkép-védelmi környezetben az Országgyűlési őrség mellett Lipótváros Közterületfelügyelete is ellátja a védelmi feladatokat (KNE-TAK, 2022).

Turizmus

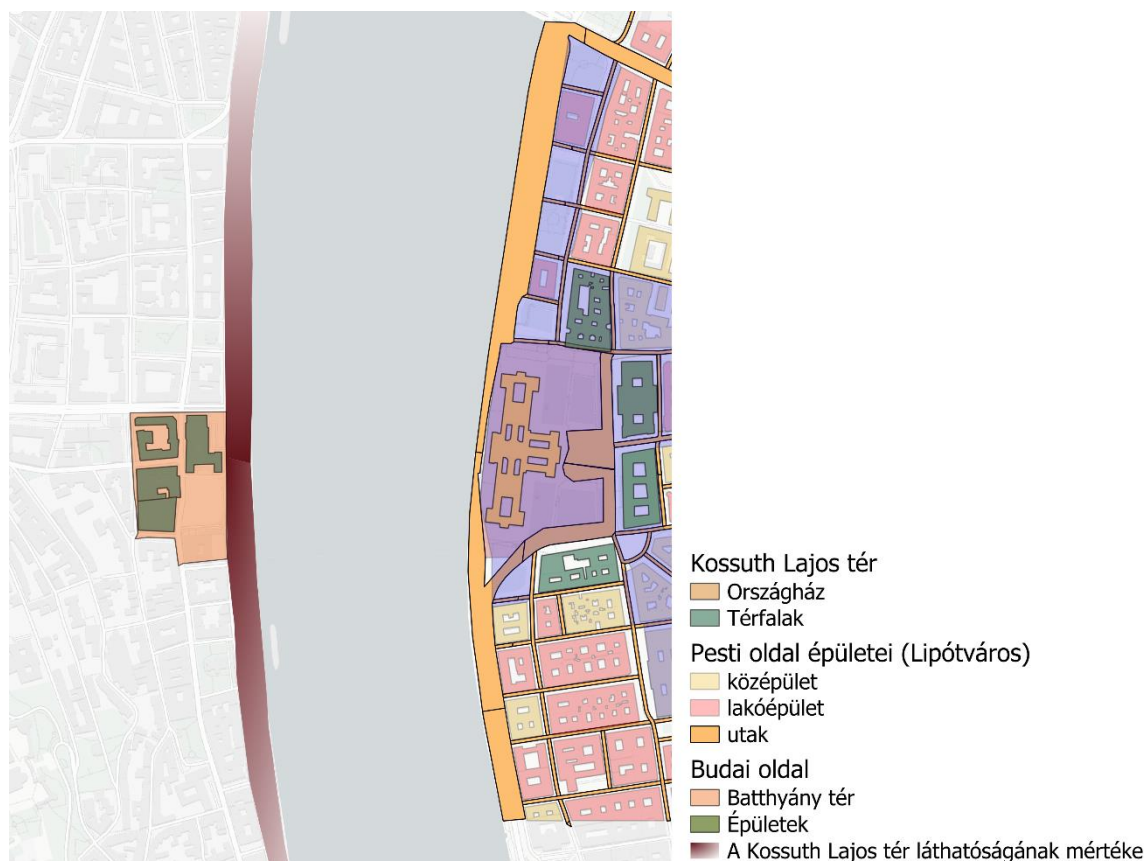
A Kiemelt Nemzeti Emlékhely területe (Országház és Kossuth Lajos tér, az Igazságügyi Palota, az Agrárminisztérium, a Vértanúk tere és az Alkotmány utca egy szakasza) nem csak Európa, de a világ egyik leglátogatottabb turisztikai úticélja lett. Évi mintegy 600.000 turistát vonz a magyar Országház épülete és a köré épülő tér látogatása. Nagyot lendített a turisták számán a 2014-ban megépült látogató központ is, ami bemutatja a magyar törvényhozás történelmi alakulását, és működését. A város különböző pontjain többször előfordul konfliktus a turisták és a hétköznapiakat a fővárosban élők között. Azonban a vizsgált területen ez nem jellemző, mivel a turisták célzottan használják a teret, a helyi lakosok szinte csak áthaladnak a területen. Tehát a funkcióbeli elszigetelődés megfigyelhető, leginkább azért, mert a terület nem rendelkezik rekreációs szereppel csak reprezentatívval. Ebből következtettem arra, hogy a látogatók legnagyobb része turista, akik nem töltenek sok időt a téren, folyamatosan cserélődnek.

A Kossuth Lajos tér láthatósága a túlparról (Budáról)

Vizsgálatomban elemeztem, hogy a budai rakpart vonaláról mi az első pont Dél felől északi irányba haladva, ahol feltűnik az Országház. Viszonylag távoli helyről, a Szabadság híd budai hídfőjénél kezdtem a vizsgálatot, ahol már részben látható az Országház kupolája. A Szabadság híd és az Erzsébet híd között még a Kossuth Lajos tér nem határozza meg a túlparral látképét, de fontos megemlíteni, hogy mégiscsak ilyen nagy távból is része a látképnek. Az Erzsébet híd után, már sokkal jobban szembetűnő a látvány. A Döbrentei térről már az egész kupola és a legmagasabb oldaltornyok is látszanak, a rakparton haladva a Várkert Bazár villamosmegállójától már igen hangsúlyos a látképben betöltött szerepe. A Clark Ádám tér a következő vízváltó helyszín, mivel a Lánchídat elhagyva, már egy híd sem takarja az Országházat. A Budavári Művelődési háztól már teljes képében látszik az Országház, egy épület sem takarja és feltűnik mögötte az Igazságügyi Palota is. A teljes látkép kiteljesedése a

Batthyány téren jelenik meg. Az Országház szinte teljes mértékben kitölti a látképet. Népszerű helyszín a turisták körében is, továbbá közlekedési csomópont mivolta miatt a Batthyány téren rengeteg ember megfordul egy nap. A térről északi irányba még sokáig látható és szembetűnő az Országház, azonban a Margit híd elhagyása után a Margit-sziget fái már eltakarják az épületet, ezzel kiesik a látképből.

A következő ábrámon egy folytonos, centrális színátmenetes vonallal jelzi, hogy hol látszik a leginkább a Kossuth Lajos tér és az Országház, hol a legmeghatározóbb a látképben.

17. ÁBRA A KOSSUTH LAJOS TÉR LÁTHATÓSÁGA

Nemzetközi kitekintés

Platz der Republik Berlin

Németország fővárosában, Berlinben található a német országház a Reichstag. Az épület fontos politikai színtér volt az ország történelmében. Akár a Weimar-i Köztársaság, akár a Náci-Németország idején. A Berlini fal leomlása és a rendszerváltozás után az épület egy teljes felújításon esett át és a Bundestag újra visszaköltöztette a parlamentet az épületbe. A Reichstag egy eklektikus teljesen új kinézetet kapott. A Legszembetűnőbb változás a modern stílusú üveg kupola, ami egyben egy ingyenes látogatóközpont is.

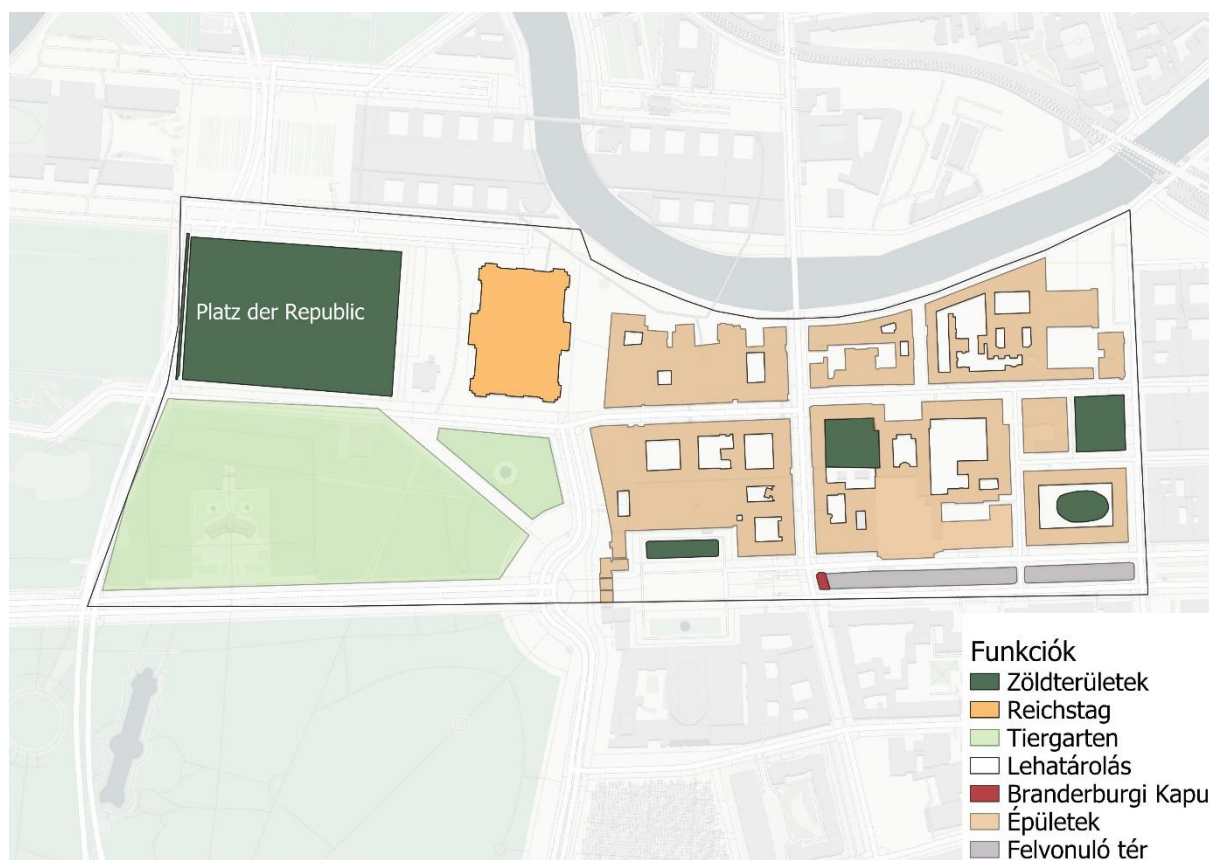
Az épület előtti terület is sok változáson ment keresztül a történelem során.

A tér nyugatra helyezkedik el a Reichstagtól és egyben a Tiergarten része is, ami egy gazdagon zöldborított városrész. Magába foglalja az állatkertet és különböző városi parkokat.

A Reichstag előtti tér a Platz de Republik nevet kapta, ami magyarul a köztársaság terét jelenti. A tér neve reflektál arra, hogy „kinek” is készült a tér. A Fal leomlása után nemcsak az épület, de a tér is teljesen átalakult és park lett belőle.

A teret 1735-ben alakította ki felvonulási helyszínné I. Frigyes Vilmos porosz király. A tér a Königsplatz nevet viselte, ami magyarul király teret jelent. A Weimari köztársaság idején nevezték át Platz Der Reuplik-ra, tükrözve az ország politikai berendezkedését. Majd a Náci Németország idején visszakeresztelték eredeti nevére, azonban ez csak a Második Világháború végéig maradt így, utána újra megkapta a Köztársaság tere elnevezést. A második világháború alatt a téren zöldségeket termesztettek a helyiek, amiből a háború után hagyomány alakult, szinte közösségi térként funkcionált, így a melegebb hónapokban a mai napig kijárnak a berliniek kikapcsolódni.

A tér mindig a berlinieké volt és a rendszerváltozás után alakult át teljesen rekreációs területté. A Fal leomlása után grandiózus koncerteket is tartottak is, olyan akkori világsztárok léptek fel, mint Michael Jackson, David Bowie és még sokan mások (Bundestag, N.a), (Viator, 2024)

18. ábra A Tér és a körülötte lévő Tiergarten mai állapotban.

Berlini közlekedés a Reichstag körül

A német fővárosban az Országház előtti teret könnyebben el lehet érni, mint hazánkban. A város ezen részén engedélyezett az autósforgalom, azonban nem minden autónak.

Környezetvédelmi szempontból Berlin belvárosába csak meghatározott besorolású gépjárművek hajthatnak be. Az alacsony kibocsátású zónának nevezik ezt a területet és olyan gépjármű hajthat be, ami legalább Euro 4-es dízel vagy legalább Euro 1-es benzin motorral rendelkezik. Ezt az autósoknak fel kell tüntetni a szélvédőn egy matricával. A Reichstag és a Platz der Republic is ebbe a zónába tartozik, tehát ide be lehet hajtani gépjárművel, de nem mindegyikkel.

Tömegközlekedéssel is könnyen el lehet érni a területet. Az Országházhoz legközelebb egy buszmegálló található, 100-as járaté. Nem csak ez az egyetlen lehetőség a tömegközlekedésre. Nem messze a területtől metró megállók is igénybe vehetők. Ez, hogy az épülethez igen közel megtalálható ennyi közlekedési alternatíva, sokkal nyitottabbá teszi a teret és nem jelenik meg az izoláció, mint a Kossuth Lajos térnél (N.a, Berlin, 2024) (N.a, VisitBerlin, 2024).

Az Osztrák Parlament és a Volksgarten

Ausztria országháza egy neoklasszicista stílusban épült. 1869-ben egy dán építész Theophil Hansen készítette a terveket. Az inspirációja az ókori görög birodalom egyes épületei voltak, amik megjelennek a szobrokban és a főhomlokzat oszloprendjébe. Ezzel is reflektált az országban működő demokráciára, hogy a „birodalmi tanács épülete” annak a kórnak a stílusában épült, amiben maga a demokrácia is született. Az építkezések 1874-re lettek kész és Hansen élete munkájának tartotta az épületet. Ezt mutatja az is, hogy az építész Bécsben hunyt el 1891-ben. Az épület 2018-ban egy nagyobb felújításon esett át, ami 2023 januárjában fejeződött be. Ekkor nem csak az itt dolgozók előtt nyílt meg az épület, hanem a látogató közönség előtt is.

A német és a magyar országház előtti térrel szemben a bécsi előtt nincs egy jelentős nagyobb tér. Egy szökőkút található előtte, és ami leginkább különbözik az az autósforgalom. Mivel az épület előtt a szökőkút után szinte egyből egy nagyforgalmú autótút található. Ez az egyik legszembetűnőbb különbség az előbb említett két térrel (Kossuth Lajos tér, Platz der Republic) szemben. Viszont az autósút másik oldalán egy hatalmas park található. Ez a Volksgarten, ami magyarul a nép parkja. Ez utal arra, hogy az országházhoz legközelebb lévő egybefüggő zöld felület a lakosságé, amit bátran használhat mindenki. Ez elősegíti azt is, hogy a parlament elé a helyiek ne csak akkor menjenek, ha magához az épülethez szeretnének eljutni, ezért nem kizárólag a turisták láthatják és haladhatnak el nap, mint nap a parlament előtt. A bécsi parlament előtti terület ezért úgymond átmenet a berlini és a budapesti között. Mivel nincs egy konkrét tér fenntartva az épület előtt, azonban hozzá igen közel található egy jelentős zöldfelület, amit tömegközlekedéssel és autóval is könnyedén meg lehet közelíteni. A parkot a helyiek is használják rekreációs célokra és rendezvényekre is.

A térnek érdekes története van. A park helyén egészen 1809-ig egy városfal állt, amit Napóleon a hódítása idején romboltatott le. A helyére tervezték a francia stílusú parkot 1821-ben. Először a Hofburghoz tartozott és 1823-ban nyitották meg mindenki számára. A parkban a mai napig található egy eleganciát sugalló rózsakert, egy neoklasszicista templom, egy Sisi emlékmű és két szökőkút is. A park infrastruktúrája is rendkívül fejlett. A rekreációt elősegítheti a sok kávézó és pavilon is (N.a, VisitingVienna, 2024), (N.a., Parliament Austria, 2024).

19. ÁBRA A BÉCSI PARLAMENT ÉS KÖZVETLEN KÖRNYEZETE NAPJAINKBAN.

A Szigetszerűség vizsgálata az Osztrák Országház környezetében

Bécs Országháza és környezete az előzőekhez képest a legkevésbé nevezhető szigetszerűnek. Főleg közlekedés szempontjából. Az épület előtt három sávos autótút található, a Doktor Karl Renner-Ring. Tömegközlekedés is jelen van a területen. Több villamos és busz is megáll az épület közvetlen környezetében. Mindenképp az autósforgalom jelenléte a legnagyobb különbség a Kossuth Lajos térrel szemben. Az előtte lévő tér szinte töredéke a Kossuth Lajos térnek. Így a nemzeti ünnepeknek is máshol biztosítanak helyszínt. Idén (2024) például az októberi nemzeti ünnep katonaparádéját a Heldenplatzon fogják megtartani. A Heldenplatz (magyar Hősök tere) a Volksgarten mellett található zöldfelületekkel és szobrokkal ellátott köztér (N.a., Stadt-wien, 2024).

A szigetszerűség hiányára tehát a fentiek alapján tudok meggyőzősodni. A forgalom aktív jelenléte, a kisméretű, Országház előtti tér és a nemzeti események más helyszínen lévő megtartása mind-mind a tér nyitottságát támasztja alá.

Hipotézisem alátámasztása

Szakedolgozatom elsődleges célkitűzése az volt, miután megismertem a Kossuth Lajos tér kialakulásának történetét, a működését és a rá vonatkozó szabályozókat, hogy választ kapjak arra a kérdésre, hogy a tér szigetszerű berendezkedése megfelelően szolgálja-e a tér által betöltendő funkciókat.

A nemzetközi összehasonlításokból is jól látszik, hogy az Országház előtti tér funkciói, mint legtöbb törvényhozó hatalmi ágak helyet adó épület esetében mindig ugyanazok, a fizikaivédelem és a reprezentáció. Ezen funkciók fontosságának leginkább történelmi jelentősége van. A történelmi korok változásai, a technikai fejlődés minden területre gyakorolt hatása azonban változtathat a most alkalmazott megoldásokon, betöltött funkciókon.

Steindl Imre eredeti, átfogó jellegű reprezentatív térre vonatkozó elképzelése sosem valósult meg. Halála után a többi mérnök, akik foglalkoztak a Kossuth Lajos tér tervezésével, más módon akarták megvalósítani a megadott, szükséges funkciókat, szerepeket. Ezen tervek lenyomatai mai napig megtalálhatóak a téren.

Vizsgáltam a zöldfelületek alapvető funkcióiban való eltérését, és a tér egyéb feladatainak egyediségét, mely kapcsán az alábbi megállapításokat tettem:

A kialakított gyepfelületek funkciója nem a megszokott, lakosságot szolgáló rekreációs feladatokat szolgálják ki, hanem követik a térre vonatkozó szabályokat, így a díszítő, és a klímaadaptációs funkciókat teljesítik. A kialakított parterek, és a zöld felületek tökéletessége, díszítő funkciója a tér szerepével teljes összhangban van. Véleményem szerint a nemzet főterének zöld felületeinek a funkciói ne rekreációs célokat szolgáljanak. azonban az erre vonatkozó igényeknek is teret kell adni, melyeket megoldottak közeli, más területeken.

.

A téren kialakított fizikai védelem, (a gránittömbök használata, a vizesárokra asszociált medence, az elkerített zászló és az Országház előtti lánc, az Országgyűlési Őrség) és a jogi védelem (KNEKr, TAK) mind egyedülálló, a tér funkcióját szolgáló intézkedések.

Vizsgálataim alapján összeállítottam egy rövid, nem lényegi, ámbar hasznos javaslati listát, melyekkel módosítanám a tér kialakításában. Ott töltött kutatási időm alatt megfigyeltem, hogy a területen található berendezési tárgyakat mennyire használják ki az odalátogatók. Azt tapasztaltam, hogy a tér oldalsó részén telepített padok kihasználatlanok. Ennek megvannak a különböző környezetpszichológiai okai. Az ott található padok egymással szemben kerültek kihelyezésre, amik diszkomfort érzetet adnak annak használatakor és a lokációja alapján nem teljesül a kilátás-menedék elmélet. Ezen megállapítást főleg azon padok kapcsán teszem, amik hátat fordítanak az Országháznak és a nyitott térnek. Az ide látogatók szívesebben foglaltak helyet a Kossuth-szobor talpazatánál, azonban itt sem sok időt töltenek. Tapasztalatom szerint a térre látogató turisták legtöbbször csak egy fotót készítenek, és tovább is állnak a látogató központba, vagy elhagyják a területet. Ez is azt igazolja, hogy ez a tér betölti eredeti funkcióját, megfelelően kiszolgálja az Országházat, és nem igényli a rekreációs és szabadidős lehetőségeket.

A Kossuth Lajos tér szigetszerű berendezkedését olyan módon oldották meg, hogy leginkább elméleti, mint fizikai módon lehet észrevenni a vizsgált izolációt. A város körforgásában, közlekedési rendszerében – tágabb értelemben még az autós forgalmat is ideértve - szervesen kapcsolódik, és beépül. A főváros belvárosi gyalogos forgalma, és a tömegközlekedés is dinamikusan összekötődik a térrel. Azonban, ha elemezzük a tér forgalmi összeköttetést, és a kialakított rendet, úgy megállapíthatjuk, hogy az itt megtalálható atmoszféra és szabályozott környezet egyedülálló nemcsak a városon, de országon belül is.

Az elszigetelődés leginkább a KNEB által előírt szabályozások erősítették meg. Ezt is igazolja a csak erre a területre írt Település Arculati Kézikönyv. Ez az aprólékos sok szempont alapján létrejött dokumentum egyedülállóvá teszi a területet, mondhatjuk, hogy olyan arculatot kölcsönöz a térnek, ami máshol nem található. Ugyanilyen fontos megemlíteni a tulajdonviszonyok közötti különbséget, ami szintúgy biztosít egy különállóságot Lipótváros több részétől.

A fentiek felül ki kell emelnem a tér történelmi fontosságát, melyhez igazodva azt gondolom az izolált kialakítással lehetett a legjobban érzékeltetni jelentőségét, és nemzeti identitásunk megerősítését. Az ország múltjában számos neves, meghatározó történelmi eseménynek adott helyszínt a Kossuth Lajos tér. Ezek között voltak tragikus és felemelő történetek is. Országunkat meghatározó események méltó emléke és az azokra való emlékezés, az utókor részére a megfelelő ismeretek átadása véleményem szerint nagyon fontos és szükséges a megfelelő, erős nemzeti tudat kialakulásához. A legfontosabb nemzeti emlékek megtalálhatóak a Kossuth Lajos téren, amik fenntartása, fontosságuk kiemelése elengedhetetlen egy összetartó nemzet számára.

Összegzés

A kutatásaim és vizsgálataim során lehetőségem volt a Kossuth Lajos tér történelmi háttérébe teljes körű betekintést nyernem. Megismerhettem az egész kerület történelmét, ezzel Budapestnek egy nagyon fontos részletének kialakulását. A tér mostani állapotának vizsgálata rávilágított arra, hogy egy ekkora terület is működhet autómentesen egy nagyváros központi részében. Majd a zöldfelületek vizsgálata alapján meg tudtam állapítani, hogy az itt megjelenő taxonok megfelelnek a várostűrő növények kritériumainak, és betöltik a reprezentatív funkciójukat, amit a tér megkövetel.

A tér jelen állapotát vizsgálva megismerhettem az itt működő szervezeteket. A Steindl Imre Program Nonprofit Zrt-t, a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottságot és az Országgyűlés hivatalát. Ezeknek a szervezeteknek vizsgáltam a feladatait és jogköreit, majd összehasonlítottam a lipótvárosi megfelelőjünkkel. A szakirodalomból nyert adatokból és a vizsgálati eredményekből tudtam megállapítani a szigetszerűséget, és az azt erősítő körülményeket. A leghangsúlyosabban a szabályozásokban és a tulajdonviszonyokban jelenik meg az izoláció, azonban fizikai megjelenések is erősítik ezt a jelenséget. Ilyenek például a különböző védelmi intézkedések és azok tájépítészeti megoldásai. A szigetszerűség megjelenik még a turizmusban és látképében is, amire ugyanúgy készítettem alátámasztó vizsgálatot. Végül két nemzetközi példát mutattam be. Olyan fővárosokban megtalálható országház előtti tereket vizsgáltam, ahol nem jelenik meg az izoláció. Így esett a választásom az ausztriai Országházra és a Berlinben található Reichstag-ra. Mindkét térben találtam hasonlóságot és szembetűnő

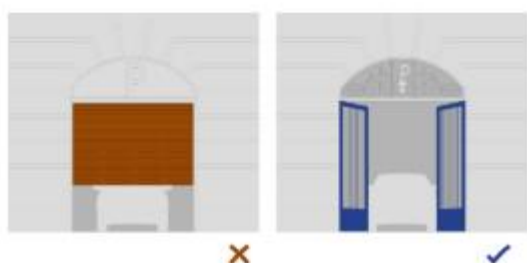
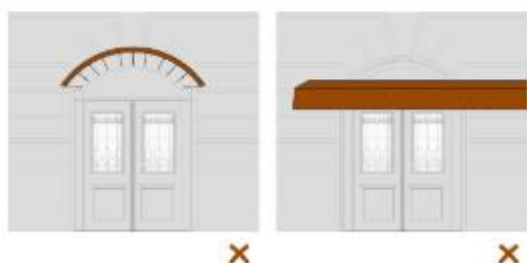
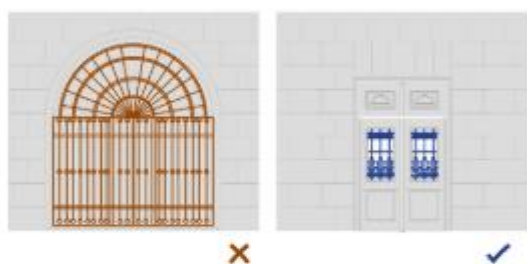
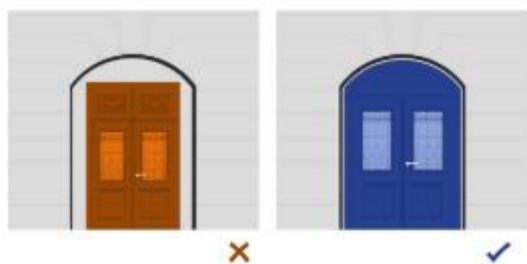
különbségeket is a Kossuth Lajos térrel szemben. A dolgozatom utolsó fejezetében bemutatom, összefoglalom azokat az információkat, amik alátámasztják a szigetszerű berendezkedést.

Irodalomjegyzék

- Anka, L. (2024. március 14.). *PestBuda*. Forrás: https://pestbuda.hu/cikk/20240314_tisza_kalman_140_evvel_ezelott_nyujtotta_be_az_allando_orszag_haz_epiteserol_szolo_torvenytervezetet
- Bundestag, D. (N.a). *Deutscher Bundestag*. Forrás: From the Reichstag to the Bundestag: https://www.bundestag.de/resource/blob/480634/c1666d24783777d8859472d41dfff83d/exhibition_dome.pdf
- Csepely-Knorr, L. (2007). A múlt kérdései a jövő válaszai. 7.
- Csepely-Knorr, L. (2007). A múlt kérdései- a jövő válaszai. 4.
- Csepely-Knorr, L. (2007). A múlt kérdései-a jövő válaszai. 7.
- Csepely-Knorr, L. (2016). Budapest közparképítészetének története a kiegyezéstől az első világháborúig. 99.
- Fabó-Nagy. (2023). *Budapest Városrendezési Szabályzatai*. Forrás: IFK Egyesület: <https://www.ifk-egyesulet.hu/ebook/IFK-Budapest-varosrendezesi-szabalyzatai.pdf>
- KNE-TAK. (2022). A kiemelt nemzeti emlékehely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve. In L. S.-O. Lőrök, *A kiemelt nemzeti emlékehely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve* (old.: 46.). Budapest: A KNEKr. 27. § (3) bek. és 28. § (1) bek. szerint a Kiemelt Nemzeti Emlékhely.
- KNE-TAK. (2022). *A kiemelt nemzeti emlékhely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve*. Budapest: A KNEKr. 27. § (3) bek. és 28. § (1) bek. szerint a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság.
- KNE-TAK. (2022). A kiemelt nemzeti emlékhely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve. In L. S.-O. Lőrök, *A kiemelt nemzeti emlékhely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve* (old.: 30.). Budapest: A KNEKr. 27. § (3) bek. és 28. § (1) bek. szerint a Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság.
- KNE-TAK. (2022). *A kiemelt nemzeti emlékhely és településképvédelmi környezetének településképi arculati könyve*. Budapest: Kiemelt Nemzeti Emlékhely Bizottság.
- KNE-TAK. (2022). *Kiemelt Nemzeti Emlékhely*. Forrás: A kiemelt nemzeti emlékhely és településképvédelmi környezetének településképi arculati kézikönyve: <https://www.parlament.hu/documents/126906/131047/A%20kiemelt%20nemzeti%20eml%C3%A9khe%20hely%C3%A9s%20telep%C3%BCI%C3%A9sk%C3%A9p-v%C3%A9delmi%20k%C3%B6rnyezet%C3%A9nek%20telep%C3%BCI%C3%A9sk%C3%A9pi%20arculati%20k%C3%A9zik%C3%B6nyve.pdf/38b37558-a140-f81a->
- N.a. (2024). *Berlin*. Forrás: Low emission Zone: <https://www.berlin.de/sen/uvk/en/environment/air/low-emission-zone/>
- N.a. (2024). *VisitBerlin*. Forrás: Public transport in Berlin: <https://www.visitberlin.de/en/public-transport-berlin>
- N.a. (2024. október 1.). *VisitingVienna*. Forrás: The Volksgarten park: <https://www.visitingvienna.com/sights/winter-palace/volksgarten/>
- N.a. (2024). *Parliament Austria*. Forrás: Architecture and History: <https://www.parlament.gv.at/en/experience/the-building/architecture-history/index.html>
- N.a. (2024. október). *Stadt-wien*. Forrás: Large parade on National Day: <https://www.stadt-wien.at/politik/nationalfeiertag-in-oesterreich-26-oktober.html>

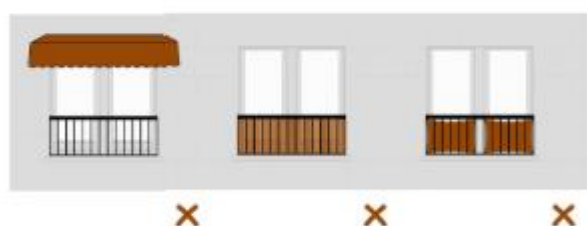
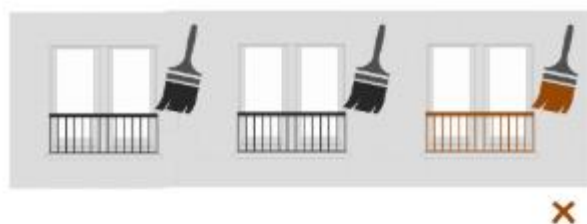
- Országgyűlés. (dátum nélk.). Forrás: KNEB Bemutakozás: <https://www.kneb.hu/bemutakozas>
- Országgyűlés. (2014). *Országgyűlés*. Forrás: A Kossuth tér rekonstrukciója: <https://www.parlament.hu/web/orszag haz/a-kossuth-ter-rekonstrukcioja>
- Országgyűlés. (2023. október 14.). *Országgyűlés*. Forrás: Évfordulók-120 éve indult meg a villamosközlekedés a Kossuth téren: <https://www.parlament.hu/-/evfordulok-120-eve-indult-meg-a-villamoskozlekedes-a-kossuth-teren>
- Országgyűlés. (2024. június 6.). *Országgyűlés*. Forrás: Évfordulók: https://www.parlament.hu/web/orszag haz/evfordulok/-/asset_publisher/RMYRiipmAR57/content/evfordulok-140-eve-szentesitette-az-uralkodo-az-orszag haz-epitesevel-kapcsolatos-torvenycikket
- Önkormányzata, B.-L. B. (2017). *Településképi arculati kézikönyv V. Kerület*. Budapest: Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. Kerület Önkormányzata.
- Pál, A. (2022. augusztus 5.). *Járókelők*. Forrás: Az emberek ellenzik az autómentes városok ötletét egészen addig, amíg ki nem próbálják: https://jarokelok.blog.hu/2022/08/15/az_emberek_ellenzik_az_automentes_varosok_otletet_egeszen_addig_amig_ki_nem_probalkjak
- Simlói, D. (2016). A Hatalom Vakolása. *Magyar Narancs*.
- Sisa, J. (2021). Az Országház építése és művészete. In J. Sisa, *Az Országház építése és művészete* (old.: 23). Budapest: Országház Könyvkiadó.
- Sisa, J. (2021). Az Országház építése és művészete. In J. Sisa, *Az Országház építése és művészete* (old.: 15.). Budapest: Országház Könyvkiadó.
- Sisa, J. (2021). Az Országház építése és művészete. In J. Sisa, *Az Országház építése és művészete* (old.: 24.). Budapest: Országház Könyvkiadó.
- Sisa, J. (2021). *Az Országház építése és művészete*. Budapest: Országház Könyvkiadó.
- Steindl. (2024). *Steindl Imre Program Nonprofit Zrt*. Forrás: Steindl Imre Program Nonprofit Zrt.: <https://www.sipzrt.hu/>
- Szerk. (2020. augusztus 13). *Zarándok ma*. Forrás: Önálló állam-e a Vatikán: <https://zarandok.ma/onallo-allam-e-a-vatikan/>
- Szövényi, A. (2021). Budapesti terek. In S. Anna, *Budapesti terek*. Budapest: TERC Kft.
- Viator. (2024). *Viator*. Forrás: Platz der Republik: <https://www.viator.com/Berlin-attractions/Platz-der-Republik/overview/d488-a21598>
- Vitézy, D. (2023. szeptember 19.). *Döntés, amit minden reggel meg kell hoznunk-avagy hogyan közlekedik a főváros*. (S. B.-K.-B.-D.-L. Veress, Előadó) énbudapestem, Budapest, Pest, Magyarország.
- Wachsler, T. (2023. november 23.). Az Orbán-rendszer építészete-költözhet az Országgyűlés. (A. H.-R. Németh, Kérdező:)
- Wágner, G. (2021. április 7.). *WeLoveBudapest*. Forrás: Így fest majd az Agrárminisztérium a felújítás után: <https://welovebudapest.com/cikk/2021/04/07/latnivalok-es-kultura-igy-fest-majd-az-agrarminiszterium-epulete-a-felujitas-utan-mutatjuk-a-latvanyterveket/>
- Wágner, G. (2022. július 13). *WeLoveBudapest*. Forrás: Így változott a Kossuth Lajos tér több mint 100 év alatt: <https://welovebudapest.com/cikk/2022/07/13/budapest-igy-valtozott-a-kossuth-lajos-ter-tobb-mint-100-ev-alatt-kepgaleria/>
- Zsuppán, A. (2020). *A Nemzet Főtere-A Kossuth tér története*. Budapest: Országház Könyvkiadó.

Mellékletek

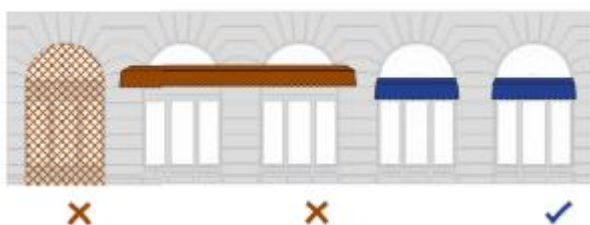
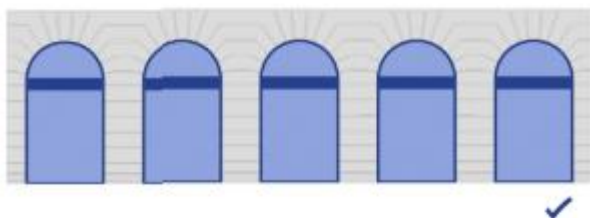
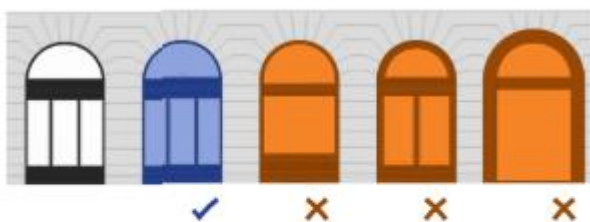
1. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

A melléklet megmutatja az épületek homlokzatának helyes berendezését. A bejáratúknak követni kell a felette elhelyezkedő boltívet.

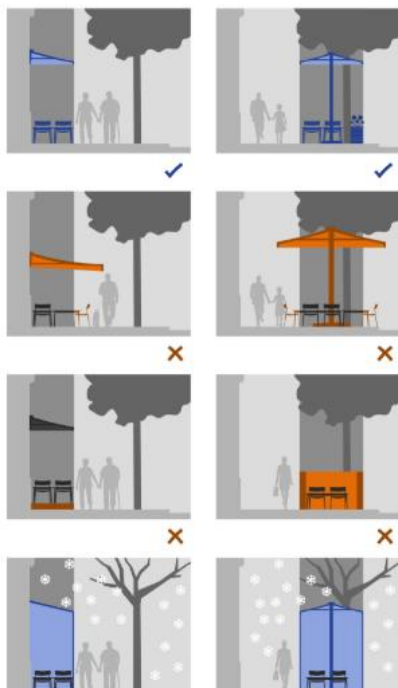
2. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

A melléklet bemutatja az erkélyek berendezésének és karbantartásának helyes módját. Az egységes szín a homlokzat erkélyei között kötelező, valamint a korlátok anyaghasználata és magassága is megegyező kell hogy legyen. Különböző árnyékoló nem használható. Az erkélyt nem lehet tárolásra használni. Kinti bútorok elhelyezése megengedett.

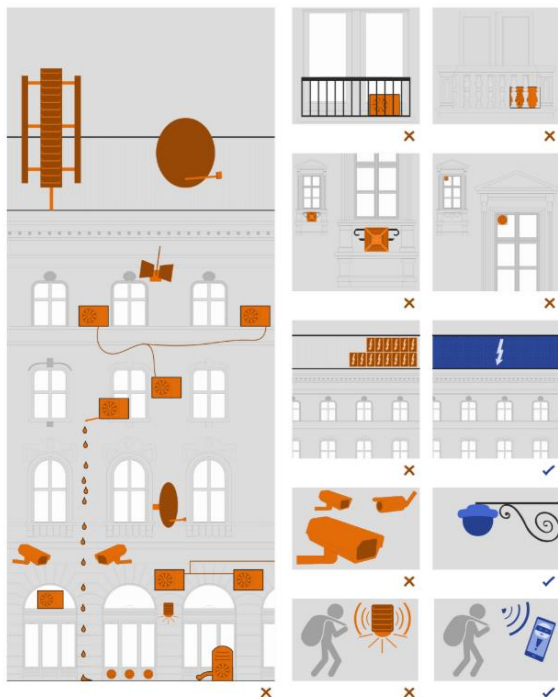
3. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

Ez a melléklet a területen előforduló üzlethelyiségekre vonatkozik. Ugyanúgy, mint a lakóházak bejáratánál, itt is figyelni kell, hogy az ajtók és ablakok boltívesek legyenek. Az üzlet kirakatának egységes és sötét színvilága kell, hogy legyen és kerülni kell a feltűnő erős színeket. Árnyékolók nem lóghatnak túl a megengedett távolságon és nem lehetnek egybefüggők.

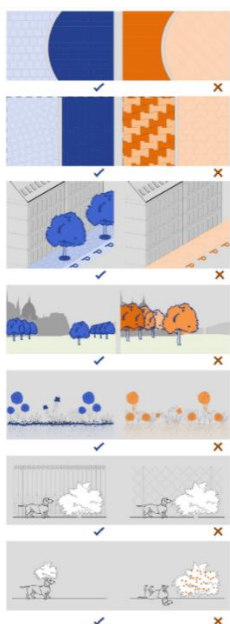
4. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

Ez a melléklet a vendéglátóegységek terasz elhelyezésének szabályzását mutatja. A terasz bútorai vagy napellenzői nem lóghatnak túl a homlokzati vagy a bútorzati sávon. A kinti bútorok nem helyezhetők el emelvényen és nem lehet körülöttük kerítés. Téli időszakban megengedett a terasz befedése

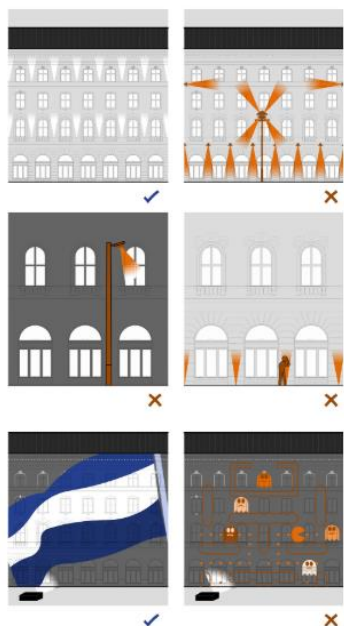
5. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

Ez a melléklet a terület elektronikai berendezéseire vonatkozik. Ebbe beletartoznak az antennák a biztonsági berendezések és a hűtő-fűtő berendezések. A nagy és látványos elektronikai berendezések elhelyezése nem megengedett. Diszkrét és elegáns megoldásokat kell választani.

6. MELLÉKLET FORRÁS: (KNE-TAK, 2022)

A melléklet megmutatja a területen elhelyezkedő burkolatok és zöldfelületek helyes és helytelen elhelyezését. A zöldfelületi elemek kiválasztásakor figyelembe kell venni az egyed kifejlett kori állapotát is és hogy az is illik-e a környezetbe. Továbbá olyan egyedek kell választani, aminek termése nem mérgező. Tág tűrésű dísznövények választása javasolt.

7. MELLÉKLET FORRÁS (KNE-TAK, 2022)

Ez a melléklet az éjjeli kivilágításra vonatkozik. Kerülendő a hideg fények és a nagyon színes díszkivilágítás. Leghangsúlyosabb díszkivilágítás az Országháznak kell, hogy legyen, de a többi épületnek is összhangba kell vele lenni. A különböző fényfestések és fényjátékok nem térhetnek el a tér tematikájától.

Képjegyzék

1. KÉP Tömő tér	9
2. KÉP Valero selyemgyár egykori épülete	12
3. KÉP Steindl Imre	13
4. KÉP Steindl Imre Országági látványterve.....	14
5. KÉP Autósparkoló a Kossuth Lajos téren 1984 Forrás: Fortepan	24
6. KÉP A Kiemelt Nemzeti Emlékhely Forrás: KNE-TAK	32
7. KÉP A Településkép-védelmi környezete Forrás: KNE-TAK	33
8. KÉP megfelelő portál	36
9. KÉP Megfelelő terasz elhelyezés	36
10. KÉP megfelelő nyílászárók kialakítása	37
11. KÉP Megfelelő éjszakai kivilágítás	37
12. KÉP Az Igazságügyi Palota 1918-ban	41
13. KÉP Az Igazságügyi Palota épülete ma (2024)	41
14. KÉP Az Agrárminisztérium ortogonális képe Forrás: SIP Zrt.	42
15. KÉP Az Agrárminisztérium 1895 Forrás:SIP Zrt,.....	43
16. KÉP Az Agrárminisztérium épülete ma (2024)	44
17. KÉP Mikromobilitási Pont a Vértanúk terén.....	45
18. KÉP Kerékpár út a Kossuth Lajos téren.....	46
19. KÉP Tájékoztató tábla a Kossuth Lajos téren.....	46

Ábrajegyzék

1. ábra a fókuszterület lehatárolása.....	7
2. ábra Lehatárolás alaptérképen	8
3. ábra Jelenlegi helyzet	11
4. ábra Idővonal, Lipótváros fejlődése	16
5. ábra Jelentősebb zöldfelületek megjelenése	20
6. ábra A tömegközlekedés ábrázolása	25
7. ábra A megállók jelölése	26
8. ábra A buszok jelölése	26
9. ábra Gépjármű forgalom	28
10. ábra Gyalogos forgalom	30
11. ábra A Kiemelt Nemzeti Emlékhely lehatárolása a saját ábrámon	33
12. ábra A Településkép-védelmi környezete lehatárolása a saját ábrám.....	34
13. ábra Arculati térrészek a fókuszterületen	36
14. ábra Tulajdonviszonyok a területen	39
15. ábra A Steindl Imre Program projektjei.....	44
16. ábra A Kossuth Lajos tér láthatósága	48
17. ábra A Tér és a körülötte lévő Tiergarten mai állapotban.	49
18. ábra A bécsi parlament és közvetlen környezete napjainkban.	51

NYILATKOZAT

Lajos Luca (hallgató Neptun azonosítója: IHDMGV) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024. november 5.

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹³ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Lajos Luca
A Hallgató Neptun kódja: IHDMGV
A dolgozat címe: A Kossuth Lajos tér szigetszerű berendezkedésének vizsgálata
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Tépépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Településépítészeti és Zöldinfrastruktúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024. november 10. nap

Hallgató aláírása

¹³ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törölendő.

